

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA ČESKÉHO JAZYKA A LITERATURY

**Uplatnění mezipředmětových přesahů
v učebnicích českého jazyka na 2. stupni ZŠ**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Anna Trojanová

Český jazyk se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: Mgr. Růžena Písková Ph.D.

Plzeň 2020

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracoval samostatně s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

Plzeň, 29. června 2020

.....
vlastnoruční podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucí své bakalářské práce Mgr. Růženě Pískové Ph.D. za její podnětné rady, vstřícný a trpělivý přístup a cenné připomínky.

Úvod.....	3
Teoretická část.....	4
1. Mezipředmětové vztahy.....	4
1.1. Historie mezipředmětových vztahů.....	5
1.2. Mezivědní vztahy a mezipředmětové vztahy.....	7
1.3. Obsahové, metodické a časové vazby mezi předměty.....	8
1.4. Koordinace učiva.....	8
1.5. Charakteristika mezipředmětových vztahů a formy jejich uplatňování.....	9
2. Systém kurikulárních dokumentů.....	10
2.1. Obecné cíle vzdělávání a výchovy.....	10
2.2. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice.....	12
2.3. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.....	13
2.4. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+.....	14
2.5. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.....	15
2.5.1. Vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů.....	15
2.5.2. Principy RVP ZV.....	16
2.5.3. Pojetí a cíle základního vzdělávání.....	17
2.5.4. Klíčové kompetence.....	18
2.5.5. Vzdělávací oblasti.....	19
2.5.6. Vzdělávací obor český jazyk a literatura.....	20
2.5.7. Cílové zaměření vzdělávací oblasti český jazyk a komunikace.....	21
3. Didaktika.....	22
3.1. Didaktika jako vědní disciplína.....	22
3.2. Didaktika českého jazyka.....	22
3.3. Didaktické principy ve výuce českého jazyka.....	23
3.4. Postavení češtiny v soustavě vyučovacích předmětů.....	27
5. Učebnice.....	28
5.1. Učebnice jako kurikulární projekt.....	28
5.2. Učebnice jako didaktický prostředek.....	29
5.3. Učebnice jako didaktický text.....	29
5.4. Základní funkce učebnice.....	29
5.5. Učebnice českého jazyka.....	30
Praktická část.....	31
1. Definice předmětu analýzy – definice mezipředmětových vztahů.....	31
2. Učebnicová řada Český jazyk nová generace.....	32
2.1. Kvalitativní analýza.....	34

2.2.	Kvantitativní analýza.....	58
2.3.	Souhrnné zhodnocení analýzy.....	60
	Diskuze.....	61
	Závěr.....	62
	Resumé.....	63
	Citovaná literatura.....	64

Úvod

V teoretické části bakalářské práce je cílem definovat mezipředmětové vztahy, popsat jejich historii, použití v učebnicových textech a smysl jejich užití ve výuce a učebnicích. Dále popsat aktuálně platné školské kurikulum a vzdělávací oblasti (primárně vzdělávací oblast jazyk a komunikace), které jsou v něm vymezeny. Cílem praktické části je zjistit, v jaké kvantitě a kvalitě se objevují mezipředmětové vztahy v učebnicových textech a zdali jsou užity v souladu s teoretickým základem jejich efektivního použití. Výsledky analýzy zjištěné v této práci mohou sloužit jako zpětná vazba vydavateli učebnic. Vyzkoumaná data je možno použít učiteli pro plánování výuky.

Teoretická část

1. Mezipředmětové vztahy

Pedagogický slovník vykládá mezipředmětové vztahy jako „vazby mezi jednotlivými vyučovacími předměty přesahující předmětový rámec, podporující pochopení souvislostí dílčích obsahů, prostředek integrace obasahu. Tradičně byly vyjadřovány v učebních osnovách jednotlivých předmětů jako tzv. mezipředmětová témata nebo realizovány v interdisciplinárních předmětech, např. rodinná výchova, výchova spotřebitele, domácí hospodaření. Ve vzdělávacích programech (RVP ZV, RVP G apod.) jsou nyní vyčleněny jako samostatná průřezová témata a zdůrazněny jejich vazby na obsahové oblasti, které se realizují ve výuce různými formami (mezipředmětová témata, projekty, nové předměty).“¹

Jak píše Hudecová, zájem o problematiku mezipředmětových vztahů trvá, ale hlubším propracováním problematiky se označení stalo nevyhovujícím. Nelze jím postihnout mnohvrstevnatost dané problematiky. Použití termínu interdisciplinární vztahy nelze, protože je nevyjasněna otázka, co míníme disciplínou. To může vést k odmítání rozdílu mezi vědním oborem a vyučovacím předmětem. Toto pojetí by mohlo směřovat k faktografickému přetížení. Označení transversální vztahy je stejně obecné jako termín mezipředmětové vztahy.²

Důležitými termíny zmíněnými v definici Pedagogického slovníku jsou mezipředmětové integrace, předmětové kurikulum, mezipředmětová témata. Současný rámcový vzdělávací program se snaží řešit otázku mezipředmětových vztahů na úrovni kurikula

Dalším krokem je **integrovaná výuka**, která využívá nejen mezipředmětových vztahů mezi jednotlivými učebními předměty, ale učební předměty spojuje v jeden celek. Nevychází z předmětového kurikula, ale z integrovaného.³ **Integrované kurikulum** spojuje poznání, klade důraz na vztahy a souvislosti v učivu. Většinou jsou uznávány vztahy a souvislosti

¹ PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ – 2009.

² HUDECOVÁ – 2004.

³ PODROUŽEK – 2002.

mezi obsahy vzdělávání jednotlivých učebních předmětů. Žákům je napomáháno k celistvému pochopení skutečnosti. Je využíváno nejen bilaterálních mezipředmětových vazeb v učivu, ale také multilaterálních. Přináší odlišné uspořádání učiva, které je v rozporu z hlediska obsahového i organizačního s vžitým způsobem práce. Je kladen požadavek na novou profesní přípravu učitelů zaměřenou na širší předmětový základ.

V současné české škole se integrace uplatňuje pouze na 1. stupni základní školy. Například ve vzdělávací oblasti člověk a jeho svět. Oblast se skládá ze vzdělávacích obsahů týkající se člověka, rodiny, společnosti, vlasti, přírody, kultury, techniky, zdraví, bezpečí a dalších témat.⁴

1.1. Historie mezipředmětových vztahů

Vývoj vědy a techniky provází společnost od pradávna, od dob moderní společnosti se vývoj vědy a techniky neustále zrychluje. Tento vývoj podstatně mění podmínky života ve společnosti. Rozvojem vědy se mění rozsah obsahu vědních oborů, a to vede k jejich diferenciaci a k rozvoji dalších vědních disciplín a oborů. Rozvoj vědy a techniky také ovlivňuje přípravu žáků a studentů k uplatnění ve společnosti a v pracovním procesu. Dále jsou zvyšovány nároky na efektivitu a kvalitu výchovně vzdělávacího systému.

Snahy o integraci poznatků vědních oborů se v různých pedagogických koncepcích a metodách objevily již dříve. Cílem bylo umožnit žákům a studentům zvládnout zvyšující se obsah poznatků různých vědních oborů a překonat tak jejich izolovanost, což vede ke komplexnějšímu poznávání světa.⁵

Jako projev didaktické zásady soustavnosti byly mezipředmětové vztahy vnímány v klasické pedagogice. Například u **J. A. Komenského**, **J. F. Herbarta**. Nebo byly vnímány jako důsledek asociační teorie učení. Tato teorie vysvětlovala učení jako vytváření asociací na základě elementárních neuropsychologických mechanismů.⁶ Asociační teorie učení stavěla žáka do role pasivního objektu výchovy, protože kladla důraz na

⁴ PODROUŽEK – 2002.

⁵ PLCH – 1987.

⁶ JANÁS – 1985.

verbální ráz učení. V současné době v pedagogice i psychologii převládá názor, že aktivita učícího se subjektu by měla být kladena do popředí. Správné využívání mezipředmětových vztahů může vést k aktivizaci učících se subjektů (žáků).⁷

Touto problematikou se zabýval již jeden z nejvýznamnějších českých pedagogů **G. A. Lindner**. Ve své práci nazvané Didaktický materialismus a koncentrace vyučování vydané v roce 1880 se věnuje problematice přeceňování kvantity vzdělávacího obsahu nad jeho kvalitou. Obsah vyučování má být rozdělen do jednotlivých oborů, ale poznání jednotlivých oborů by se mělo spojovat. V zahraničí probíhaly různé projekty a plány, které měly shrnovat poznatky různých věd i praktických činností bez rozdělení na jednotlivé vědy a učební předměty. Toto stanovisko zastával **J. Dewey**, který kladl velký důraz na činnostní vyučování. **O. Decroly** se zabýval globalizací učiva, pro které byla východiskem tzv. celostní psychologie. Globalizace učiva ovlivnila koncepci tzv. globálního čtení.⁸ Cílem globálního čtení je myšlenkový pochod čtení, nikoliv mechanický pochod. Žák od začátku rozumí smyslu sdělení a až posléze sdělení dělí na jednotlivé části.⁹ Tato koncepce potvrdila, že celistvé obrazy dítě snáze vnímá a vybavuje si je než jejich vydělené části. Toto postřehl již J. A. Komenský, který na základě tohoto fenoménu vyvodil didaktickou zásadu: postupovat od celku k částem.

Dialektickým učením a vyučováním se zabýval český pedagog **O. Chlup**. V jeho koncepci dialektického vyučování se soustavně uplatňují souvislosti z různých vědních oborů, to vede žáky k pochopení příčin a následků jevů a na základě toho jsou schopni poznávat přírodní a společenské dění jako celek ve shodě s objektivní realitou. Obsah učiva každého předmětu je nutno zvážit nejen s ohledem na daný obor a učební předmět, ale také s ohledem na souvislosti s obsahem učiva ostatních oborů.¹⁰

⁷ JANÁS – 1985.

⁸ PLCH – 1987.

⁹ JIŘÍK, HEMZÁČKOVÁ, PEŠKOVÁ – 2009.

¹⁰ PLCH – 1987.

1.2. Mezivědní vztahy a mezipředmětové vztahy

Didaktickou modifikací se z mezivědních vztahů stanou vztahy mezipředmětové. Mezipředmětové vztahy nemohou být přesným odrazem vztahů mezivědních. Soustava poznatků jednotlivých vědních oborů není totožná s didaktickým systémem učiva jednotlivých vyučovacích předmětů, protože mezipředmětové vztahy musí respektovat vzdělávací a psychologické zvláštnosti žáků a didaktické zřetele.

V současnosti se stále zřetelněji ukazuje, že systémy poznatků jednotlivých věd a vědních oborů nejsou izolované, naopak se navzájem prolínají a často spolu kauzálně souvisejí. Mezioborové vztahy (interdisciplinární) jsou vztahy, ve kterých se jednotlivé poznatky propojují v rámci různých věd. Vnitrooborové vztahy (intradisciplinární) jsou vztahy, ve kterých se jednotlivé poznatky z různých vědních oborů propojují v rámci jedné vědy. Souhrnně vnitrooborové a mezioborové vztahy můžeme nazvat **mezivědními vztahy**. Analogicky k mezivědním vztahům existují mezi jednotlivými vyučovacími předměty výchovně vzdělávací vazby, které nazýváme **mezipředmětovými vztahy** a lze je rozdělit mezipředmětové vazby (horizontální) a na vnitropředmětové vazby (vertikální). Mezipředmětové vztahy jsou podmíněny existencí jednotlivých vyučovacích předmětů. Tyto vztahy mají mimořádný význam v systému vyučovacích předmětů a jejich správné užití významně přispívá ke zkvalitnění a zefektivnění vyučovacího procesu.

Závislost didaktického systému na systému vědním se projevuje tak, že didaktický systém využívá soubor nejstěžejnějších vědeckých faktů z vědního systému s cílem nejen informovat, ale také osobnost mladého člověka formovat v duchu společenských výchovných ideálů.¹¹

Mezipředmětové vztahy by vždy měly být užitečné výuce vyučovaného předmětu. Z didaktického hlediska je nezbytná přítomnost vnitropředmětových vazeb. Žáci pomocí nich získávají komplexní znalosti a dovednosti daného předmětu. Mezipředmětové vazby by měly být přítomny, pouze pokud jsou užitečné výuce konkrétního vyučovacího předmětu.¹² Pokud je tento předpoklad splněn, žáci mají možnost seznámit

¹¹ JANÁS – 1985.

¹² METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

se skutečnostmi, událostmi nebo jevy, které se váží na další předměty. Mezipředmětové vazby by neměly být vkládány do výuky neúčelně a pouze na základě tematické souvislosti s cílem ověřit žákovy znalosti z jiných předmětů. Takto násilně vložené vazby odklání pozornost od skutečností, událostí a jevů primárního vyučovacího předmětu a dostatečně nerozvíjí kompetence žáků, které má daný předmět splnit.¹³

1.3. Obsahové, metodické a časové vazby mezi předměty

Obsahové vazby nelze vytvořit, protože existují objektivně. Lze objevit logické souvislosti mezi učivem předmětů, které spolu souvisejí a didakticky jich využít. Didaktické využití pomáhá žákům pochopit podstatu jevů, pojmů a zákonitostí, které jsou nutné k vytvoření celkové představy o světě, ale logické souvislosti kladou velké nároky na abstraktní myšlení. Je třeba přihlížet k časové návaznosti učiva i k věkovým zvláštnostem žáků. Žáci nemají na základní škole potřebnou matematickou přípravu, která je nutná k uvědomělému pochopení obsahových vazeb, proto k jejich pochopení na základní škole dochází zřídka.

Metodické vazby se týkají metod i forem učení a vyučování, které zahrnují didaktické a psychologické zřetele a je potřeba je vytvářet. Patří k nim stejné metody a metodické postupy, které se využívají v různých předmětech, vzájemné využívání poznatků mezi jednotlivými vyučovacími předměty a způsoby vytváření společných návyků a dovedností.

Časové vazby určují, v jakém časovém období se jednotlivé obsahy vyučovacích předmětů vyučují.

1.4. Koordinace učiva

Koordinace obsahová souvisí s výběrem učiva, vzájemně využívá, prohlubuje a rozšiřuje vědomosti v jednotlivých předmětech.¹⁴ Ne příliš dobrá koordinace učebních osnov příbuzných předmětů má za následek, že žáci často nejsou schopni využít dovednosti a vědomosti z jednoho předmětu

¹³ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

¹⁴ JANÁS – 1985.

v druhém předmětu. Žáci ve škole nechápou výuku jako jednotný výchovně vzdělávací proces, ale jako záležitost jednotlivých izolovaných předmětů. Učitelé tomu napomáhají tak, že se nezajímají o učivo předmětů příbuzných, neznají jeho obsah, rozsah a časové zařazení.

Koordinace metodická souvisí s používáním společných metod a metodických postupů v příbuzných předmětech, způsobem výkladu a používání společných pojmů. Projevuje se ve vzájemném využívání a zdokonalování návyků a dovedností v jednotlivých předmětech.

Koordinace časová zřídka souvisí s posloupností a návazností učiva, které je probíráno v jednotlivých předmětech v různých časových obdobích. Ideálně by probírání učiva v jednotlivých předmětech mělo na sebe navazovat. Učivo by mělo být probráno v konkrétním vyučovacím předmětu a v ostatních předmětech by se mělo učivo prohlubovat nebo rozšiřovat.

1.5. Charakteristika mezipředmětových vztahů a formy jejich uplatňování

Z didaktického hlediska jsou mezipředmětové vztahy chápány jako **didaktické podmínky** úspěšného plnění cílů vzdělávání a jejich uplatňování ve vyučovacím procesu je považováno za **didaktický prostředek**.

Mezipředmětové vztahy jako didaktické podmínky jsou nutné k vytvoření ucelené představy o přírodě a společnosti v mysli žáků. Do těchto podmínek patří obsahové shody učiva v jednotlivých předmětech, společné metody formy práce ve vyučovacích předmětech a časové návaznosti učiva.

Jako didaktický prostředek mezipředmětové vztahy:

- Napomáhají odstranit nežádoucí zdvojování učiva.
- Umožňují slučovat poznatky a pracovní metody a přenášet je mezi předměty.
- Pomáhají uskutečňovat polytechnický princip ve vyučování.
- Umožňují vytvářet obecné představy o přírodě, společnosti a myšlení.¹⁵

¹⁵ 15 JANÁS – 1985.

Koordinace učiva předmětů, které spolu souvisejí, je jedna z forem uplatňování mezipředmětových vztahů na základních i středních školách. Druhou formou je **didaktická kooperace** učitelů jednotlivých vyučujících předmětů. Didaktická kooperace znamená spolupráci učitelů jednotlivých vyučovacích předmětů při plnění převážně výchovných cílů, při volbě postupů a organizačních forem mimoškolní činnosti a vyučovacího procesu a při využívání pomůcek.

Realizace mezipředmětových vztahů v mysli žáka je výsledkem složitého působení poznávajícího subjektu (žáka), objektu poznání (učiva), zprostředkovatele (učitele) a popřípadě prostředků vyučování (učebnice, učební pomůcky, didaktická technika).

Mezipředmětové vztahy je nutno žákům předem vhodně formulovat a záměrně je uplatňovat ve výuce, sami žáci je nemohou postihnout. Vědomé začlenění mezipředmětových vztahů a jejich formulace je úkolem pedagogů, psychologů, didaktiků jednotlivých předmětů a také autorských kolektivů učebnic konkrétního předmětu pro jednotlivé ročníky. Na učitelích záleží uplatňování mezipředmětových vztahů přímo ve výuce.¹⁶

2. Systém kurikulárních dokumentů

2.1. Obecné cíle vzdělávání a výchovy

Současný svět klade důraz na individualitu jednotlivce, na jeho schopnosti a na jeho práva. Na druhé straně je v moderní společnosti každý jedinec závislý na ostatních lidech, na celé společnosti a na kvalitě životního prostředí, ve kterém žije. Jeho prosperita ve společnosti je závislá na pochopení společnosti a správném fungování v ní. Vývojem společnosti se život v ní stává složitějším, a proto si musí každý člověk, který se chce ve společnosti uplatnit, osvojit stále větší objem dovedností a znalostí. S vývojem společnosti souvisí i velká míra možností, mezi kterými si jedinec musí správně vybrat. Schopnost umět si vybrat je závislá na jeho lidských a mravních kvalitách.¹⁷ V důsledku vývoje společnosti se stalo

¹⁶ JANÁS – 1985.

¹⁷ Tauris – 2001.

nezbytným vzdělávání dospělých. Vzdělávání se, zvyšování své oborové kvalifikace a zdokonalování své osobnosti a svých kvalit se stalo součástí pracovní činnosti a volného času dospělých. V důsledku tohoto trendu vzniká mnoho nových veřejných i soukromých vzdělávacích institucí, které se zaměřují na andragogiku. Péče o zvyšování kvalifikace a vzdělávání se stává součástí personální politiky v podnicích. Délka života ve vyspělých zemích se neustále prodlužuje a lidé v postproduktivním věku se často neumějí adaptovat na nové životní situace, které vznikají v souvislosti s vývojem společnosti. Proto se součástí vzdělávání stává i vzdělávání seniorů.

Z toho všeho vyplývá, že vzdělávání se stalo součástí všech fází cyklu životního vývoje jedince a je nezbytné pro fungování společnosti. Ve škole v procesu učení a v průběhu výuky, dochází k přetvoření hromadně šířených informací do individuálních znalostí konkrétního jedince. Proto škola, učení a výuka jsou speciálními nástroji komunikace.

Jak se píše v **Národním programu pro rozvoj vzdělávání:**
„V souladu s Všeobecnou deklarací a mezinárodními pakty o lidských právech, Evropskou chartou lidských práv, Úmluvou o právech dítěte, Ústavou České republiky a Listinou základních práv a svobod se Česká republika ztotožňuje s pojetím, které považuje vzdělání za jedno ze základních lidských práv poskytovaných všem lidským bytostem bez rozdílu a vyhlašuje je za nezcizitelnou a univerzální lidskou hodnotu.“

Všechny cíle vzdělávání musí být odvozeny z individuálních i společenských potřeb. Vzděláním se nerozvíjí pouze rozumové schopnosti, ale jsou osvojovány i dovednosti sociálního charakteru a také dochází k osvojení morálních, estetických a duchovních hodnot. Důležitý je také rozvoj žádoucích vztahů k ostatním lidem a k celé společnosti, emocionální rozvoj jedince a schopnost uplatnit se na trhu práce. Z těchto důvodů se současný koncept vzdělávání zaměřuje na několik rovin. Je kladen důraz na rovinu osobního rozvoje, rovinu začleňování do života společnosti, rovinu formování občana a rovinu přípravy na pracovní život. Vzdělávací soustava se zaměřuje na tyto cíle, které vycházejí z uvedených rovin.¹⁸

¹⁸ Tauris – 2001.

Předpokladem pro cíl rozvoj lidské individuality je péče o psychické i fyzické zdraví jedince. Součástí tohoto cíle podpora seberealizace jedince a maximální uplatnění jeho schopností. Psychomotorický, afektivní a kognitivní rozvoj jedince je důležitý nejen pro jedince samotného, ale i pro společnost, protože hlavním zdrojem rozvoje a prosperity každé země je celkový tvůrčí potenciál obyvatel dané země. Spojitost s minulostí, přítomností a budoucností a začleňování jedince do celospolečenského poznání zajišťuje cíl zprostředkování historicky vzniklé kultury společnosti. Nezbytnou součástí cíle je uchování a rozvíjení národní, jazykové a kulturní identity. Předpokladem pro plnění cíle ochrana životního prostředí ve smyslu zajištění udržitelného rozvoje společnosti je nejen zprostředkování poznatků o ochraně přírody a zajištění udržitelného rozvoje, ale dalším předpokladem je také vytvoření citlivého vztahu k přírodě a získání motivace a schopností aktivně se podílet na utváření zdravého životního prostředí.

2.2. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR je dokument koncepčního charakteru, který je součástí české vzdělávací politiky a bývá označován jako bílá kniha (název je užitý po vzoru textů podobného charakteru v jiných zemích). Obsahuje záměry vzdělávání všech vzdělávacích etap a obsahuje doporučení a návrhy politického, ekonomického a pedagogického charakteru. Tyto návrhy a tato doporučení byly postupně realizovány.

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR je závazný vládní dokument, který byl schválen na zasedání vlády České republiky dne 7. února 2001.

Česká bílá kniha je uchopena jako soustavný projekt, který definuje myšlenková východiska, obecné cíle a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.¹⁹ Česká bílá kniha se stala závazným základem pro konkrétní realizační plány ministerstva, které vycházejí z tohoto závazného vládního dokumentu.

¹⁹ Tauris – 2001.

Konkrétní realizační plány mají být s přesahem do širší sféry vzdělávání. Tento přesah předpokládají zákony o školství a vládní strategické plánování sociálně ekonomického rozvoje. Zároveň si česká bílá kniha kladla za cíl zůstat otevřeným dokumentem, který bude v pravidelných časových úsecích kriticky analyzován v souladu se změnami společenské situace přezkoumáván a obnovován.

Časový horizont naplnění strategického plánu byl rok 2005, v některých jeho částech rok 2010. Strategie ovlivňovala rozhodování na úrovni krajů, obcí i veřejných vysokých škol a sjednocovat úsilí o rozvoj vzdělanosti ze strany sociálních partnerů zájmových skupin občanské společnosti. Zároveň předkládala konkrétní podněty k práci všech stupňů škol a pedagogických pracovníků jako vlastních nositelů výchovné a vzdělávací činnosti. Dokument si kladl za cíl vyjadřovat celospolečenské potřeby.²⁰

2.3.Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020

Priority pro další rozvoj vzdělávání v České republice vymezuje **Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020** na základě zhodnocení současného stavu systému vzdělávání. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 byla uvedena v platnost v roce 2014. Vycházet by z ní měli všichni tvůrci vzdělávací politiky v ČR. Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020 stanovuje tři průřezové priority:

- snižovat nerovnosti ve vzdělávání,
- podporovat kvalitní výuku a učitele jako její klíčový předpoklad,
- odpovědně a efektivně řídit vzdělávací systém.

Národní program rozvoje vzdělávání v ČR ztrácí platnost schválením Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020.

Důvody k vytvoření nového strategického dokumentu jsou tyto:

- Období, které mělo sloužit pro naplňování cílů uvedených v Bílé knize, uplynulo a Bílá kniha nebyla žádným dokumentem srovnatelného významu nahrazena.²¹

²⁰ Tauris – 2001..

²¹ MŠMT – 2014.

- Bílá kniha byla uvedena v platnost v roce 2001, od té doby se proměnil ekonomický, technologický a politický kontext, ve kterém se vzdělání uskutečňuje.
- Vznik spousty strategických dokumentů dílčí povahy. Příprava a naplnění těchto dokumentů nebyla dostatečně koordinována.
- Mnohé cíle uvedené v Národním programu pro rozvoj vzdělávání v ČR nebyly prakticky naplněny a řada zamýšlených opatření se neuskutečnila nebo se uskutečnila v jiné podobě, než v jaké se původně předpokládalo.

Nejedná se o soubor konkrétních opatření, ale o dokument obecné povahy, který si klade za cíl vymezit priority další vývoje vzdělávání v ČR.²²

2.4.Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+

V roce 2018 začala příprava na tvorbě nového strategického dokumentu, z důvodu končící platnosti Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2020. Výchozím dokumentem pro Strategii vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ je document Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+, který si klade za cíl definovat vizi, cíle a priority vzdělávací politiky v následujícím období. Dokument obsahuje dva strategické cíle:

- více zaměřit vzdělávání na získání kompetencí potřebných pro aktivní občanský, profesní i osobní život,
- snížit vzdělanostní nerovnosti a zvýšit spravedlnost v přístupu ke vzdělání.

Dále obsahuje čtyři strategické linie, pomocí kterých chtějí autoři dokumentu cílů dosáhnout:

- proměna obsahu a způsobu vzdělávání,
- podpora učitelů, ředitelů a dalších pracovníků ve vzdělávání,
- zvýšení důvěry a vzájemné spolupráce odborných kapacit,²³
- zvýšení financování vzdělávání a zajištění jeho stability.

²² MŠMT – 2014.

²³ VESELÝ – 2019.

Předpokládané datum schválení Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+ je léto 2020.²⁴

2.5. Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) vešel v platnost dne 1. 9. 2005. Upravený RVP ZV vešel v platnost 1. 9. 2017.

2.5.1. Vymezení RVP ZV v systému kurikulárních dokumentů

Vymezení Rámcového vzdělávacího programu pro základní vzdělávání v systému kurikulárních dokumentů je v textu RVP ZV popsáno takto: „*V souladu s principy kurikulární politiky zformulovanými v Národním programu rozvoje vzdělávání v ČR (tzv. Bílé knize) a zakotvenými v zákoně č. 561/2004 Sb., o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školském zákoně), ve znění pozdějších předpisů, se do vzdělávací soustavy zavádí nový systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání žáků od 3 do 19 let. Kurikulární dokumenty jsou vytvářeny na dvou úrovních – státní a školní.*“

Národní program pro rozvoj vzdělávání a rámcové vzdělávací programy představují státní úroveň kurikulárních dokumentů. Vzdělávání jako celek vymezuje Národní program pro rozvoj vzdělávání. Rámcové vzdělávací programy jsou vytvořeny pro jednotlivé etapy vzdělávání (pro předškolní, základní a střední etapy vzdělávání). Školní vzdělávací programy (ŠVP) představují školní úroveň vzdělávání. Podle ŠVP se v jednotlivých školách uskutečňuje vzdělávání. ŠVP si tvoří každá škola samostatně. Školy mohou využít dostupnou metodickou podporu. Kurikulární dokumenty vytvořené na úrovni státní jsou veřejné a dostupné pro širokou veřejnost.

Rámcové vzdělávací programy jsou vytvořeny pro etapy předškolního, základního, středního vzdělávání a pro sféru ostatního vzdělávání. Pro etapu předškolního vzdělávání je vytvořen rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání (RVP PV).²⁵ Pro období

²⁴ VESELÝ – 2019.

²⁵ MŠMT – 2017.

základního vzdělávání jsou vytvořeny rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání (RVP ZV) a rámcový vzdělávací program pro obor vzdělání základní škola speciální (RVP ZŠS). Pro etapu středního vzdělávání jsou vytvořeny rámcový vzdělávací program pro gymnázia (RVP G), rámcový vzdělávací program pro gymnázia se sportovní přípravou (RVP GSP), rámcový vzdělávací program pro dvojjazyčná gymnázia (RVP DG) a rámcový vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání (RVP SOV). Pro sféru ostatního vzdělávání jsou vytvořeny rámcový vzdělávací program pro základní umělecké vzdělávání (RVP ZUV) a rámcový vzdělávací program pro jazykové školy s právem státní jazykové zkoušky (RVP JŠ).

Výchozí strategií pro tvorbu rámcových vzdělávacích plánů je zdůrazňování **klíčových kompetencí**, provázanost klíčových kompetencí se vzdělávacím obsahem a uplatnění získaných dovedností a vědomostí v praktickém životě. Rámcové vzdělávací programy vycházejí z koncepce celoživotního učení a společného vzdělávání. Dále formulují očekávanou úroveň vzdělávání, která je stanovena pro všechny absolventy jednotlivých etap vzdělávání. Tvorbou ŠVP, které si tvoří každá škola jednotlivě, je podporována autonomie škol a profesní odpovědnost učitelů za výsledky vzdělávání.

2.5.2. Principy RVP ZV

Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání svým pojetím a obsahem navazuje na rámcový vzdělávací program předškolního vzdělávání. RVP ZV je východiskem pro rámcové vzdělávací programy pro střední vzdělávání. RVP ZV vymezuje vše společné a nezbytné v povinném základním vzdělávání žáků, včetně vzdělávání v odpovídajících ročnících víceletých středních škol. RVP ZV vymezuje očekávané výstupy a učivo, které jsou součástí vzdělávacího obsahu. Dále jsou v RVP ZV jako závazná součást základního vzdělávání zařazena průřezová témata, která mají výrazně formativní funkci.²⁶ RVP ZV stanovuje standardy pro základní vzdělávání, smyslem těchto standardů je účinné napomáhání při dosahování cílů, které jsou stanoveny v RVP ZV. Podporuje komplexní přístup

²⁶ MŠMT – 2017.

k realizaci vzdělávacího obsahu, včetně možnosti jeho vhodného propojování, předpokládá užití různých forem výuky, odlišných metod a volbu různých vzdělávacích postupů, předpokládá využití všech podpůrných opatření, která jsou ve shodě s individuálními potřebami žáků. Umožňuje přizpůsobení obsahu vzdělávání, metod práce, rozsahu a zaměření výuky a zařazení dalších podpůrných opatření pro vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných a mimořádně nadaných. Pro všechny střední školy je RVP ZV podkladem při stanovování požadavků přijímacího řízení pro vstup do středního vzdělávání.

2.5.3. Pojetí a cíle základního vzdělávání

Základní vzdělávání navazuje na předškolní vzdělávání a výchovu v rodině. Základní vzdělávání jako jedinou etapu ve vzdělávání povinně absolvuje celá populace žáků. Základní vzdělávání žáci absolvují ve dvou stupních, které na sebe obsahově, organizačně a didakticky navazují. Přejít z rodinné péče a předškolního vzdělávání do povinného, systematického a pravidelného vzdělávání žákům svým pojetím usnadňuje **základní vzdělávání na 1. stupni**. Uplatněním odpovídajících metod a činnostním a praktickým charakterem žáky motivuje k dalšímu učení, vede je k učební aktivitě a poznání, že je možné objevovat, hledat, tvořit a nalézat vhodnou cestu k řešení problémů.

Pojetí **základního vzdělávání na 2. stupni** je stavěno na širokém rozvíjení zájmů žáků, na vyšších učebních možnostech žáků a na propojení života mimo školu se vzděláváním a životem školy. Vede k získání dovedností, návyků a vědomostí, které žákům umožní samostatné učení a formování hodnot a postojů, které vedou ke kultivovanému a uvážlivému chování, k respektování práv České republiky i Evropské unie a k zodpovědnému rozhodování. To vše umožňuje využívat nové zdroje a způsoby poznávání, náročnější metody práce, zadávat komplexnější a dlouhodobější úkoly nebo projekty a přenášet na žáky větší zodpovědnost ve vzdělávání a v organizaci života školy.²⁷

Oba stupně základního vzdělávání vyžadují tvůrčí a podnětné prostředí. Základní vzdělávání je založeno na respektování, poznávání

²⁷ MŠMT – 2017.

a rozvíjení individuálních možností, potřeb a zájmů každého žáka. Základní vzdělávání zajišťuje, aby se každý žák prostřednictvím výuky, která je přizpůsobena individuálním potřebám, a případným využitím podpůrných opatření, optimálně vyvíjel a dosahoval svého osobního maxima. Dále se vytvářejí i odpovídající podmínky pro vzdělávání všech žáků. Hodnocení žáků musí být postaveno na posuzování individuálních změn žáka, na plnění konkrétních a plnitelných úkolů a pozitivně laděných hodnotících soudech. Žákům musí být dána možnost nebát se chyby a pracovat s ní. Také musí být žákům dána možnost zažít úspěch. V průběhu základního vzdělávání žáci postupně získají kvality osobnosti, které jim umožní dále studovat, zdokonalovat se ve své profesi a dále se vzdělávat během svého života a podílet se aktivně na fungování společnosti.

2.5.4. Klíčové kompetence

Klíčovými kompetencemi nazýváme souhrn dovedností, vědomostí, postojů schopností a hodnot, které jsou důležité pro osobní rozvoj a uplatnění jedince ve společnosti. Cíle vzdělávání formují klíčové kompetence. Výběr klíčových kompetencí pochází z hodnot, které jsou ve společnosti obecně přijímány a z obecně předávaných představ o tom, které kompetence vedou k vzdělávání jedince, k jeho spokojenému a úspěšnému životu a k posilování funkcí občanské společnosti.

Význam vzdělávání a jeho cíl je vybavit všechny žáky souborem klíčových kompetencí, na pro ně dosažitelné úrovni, a připravit je na další vzdělávací proces a uplatnění ve společnosti. Osvojování klíčových kompetencí začíná v předškolním vzdělávání, pokračuje základním a středním vzděláváním a formuje se i v dalším průběhu života. Jedná se o složitý a dlouhodobý proces. Na konci základního vzdělávání žáci dosáhnou úrovně klíčových kompetencí, kterou nelze považovat za dokončenou, ale klíčové kompetence, které žáci získají, se stávají neopomenutelným základem žáka pro vstup do života, pracovního procesu a pro celoživotní učení.²⁸ Klíčové kompetence se různými způsoby prolínají, nestojí vedle sebe ojedinele, mají nepředmětovou podobu, jsou multifunkční a lze jich dosáhnout pouze jako prostředek celkového procesu vzdělávání.

²⁸ MŠMT – 2017.

Z toho důvodu musí k jejich formování a rozvíjení směřovat a přispívat veškerý vzdělávací obsah i činnosti a aktivity, které ve škole probíhají.

Za klíčové jsou v etapě základního vzdělávání považovány tyto kompetence:

- kompetence k učení,
- kompetence k řešení problémů,
- kompetence komunikativní,
- kompetence sociální a personální,
- kompetence občanské,
- kompetence pracovní.

2.5.5. Vzdělávací oblasti

V RVP ZV je vzdělávací obsah orientačně rozdělen do devíti **vzdělávacích oblastí**. Jednotlivé vzdělávací oblasti jsou představovány jednotlivým vzdělávacím oborem nebo více vzdělávacími obory, které si jsou obsahově podobné.

Vzdělávací oblasti a vzdělávací obory popsané v RVP ZV:

- **jazyk a jazyková komunikace** (český jazyk a literatura, cizí jazyk, další cizí jazyk),
- **matematika a její aplikace** (matematika a její aplikace),
- **informační a komunikační technologie** (informační a komunikační technologie),
- **člověk a jeho svět** (člověk a jeho svět),
- **člověk a společnost** (dějepis, výchova k občanství),
- **člověk a příroda** (fyzika, chemie, přírodopis, zeměpis),
- **umění a kultura** (hudební výchova, výtvarná výchova),
- **člověk a zdraví** (výchova ke zdraví, tělesná výchova),
- **člověk a svět práce** (člověk a svět práce).²⁹

Všechny vzdělávací oblasti jsou definovány **Charakteristikou vzdělávací oblasti** vyjadřující význam a postavení vzdělávací oblasti

²⁹ MŠMT – 2017.

v základním vzdělávání a popisující vzdělávací obsah jednotlivých vzdělávacích oborů v dané vzdělávací oblasti.

2.5.6. Vzdělávací obor český jazyk a literatura

Vzdělávací obor český jazyk a literatura tvoří spolu se vzdělávacími obory cizí jazyk a další cizí jazyk vzdělávací oblast **český jazyk a komunikace**.

Vzdělávací obor český jazyk a literatura je chápán jako klíčový ve výchovně vzdělávacím procesu. Cílem výuky je podpora rozvíjení jazykových kompetencí žáka. Dovednosti získané žákem v tomto oboru jsou podstatné nejen pro porozumění a rozvoj jazykového vzdělání, ale také pro porozumění a osvojování si znalostí z dalších vzdělávacích oblastí. Získané dovednosti jsou také předpokladem pro účinnou mezilidskou komunikaci. Vzdělávací obsah oboru český jazyk a literatura má souhrnný profil, ale pro přehlednost se dělí do tří komponentů. komunikační a slohové výchovy, jazykové výchovy a literární výchovy. Ve výuce se vzdělávací obsah jednotlivých komponentů vzájemně prolíná.

Cílem komunikační a slohové výchovy je snaha naučit žáky číst s porozuměním, vnímat a chápat různá jazyková sdělení, kultivovaně se vyjadřovat v písemném projevu, mluvit a umět se rozhodovat na základě textu různého typu, přečteného či slyšeného, který se vztahuje k nejrůznějším situacím, posoudit jej a kriticky zhodnotit jeho obsah. Ve vyšších ročnících se žáci učí posuzovat také formální stránku textu a jeho stavbu.

Znalosti a dovednosti, které jsou potřeba pro osvojení si spisovné podoby českého jazyka, získávají žáci v komponentu jazyková výchova. Žáci se učí rozlišovat a poznávat další formy českého jazyka. Jazyková výchova si klade za cíl vést žáky k přesnému a logickému myšlení. Toto myšlení je základním předpokladem pro jasné, srozumitelné a přehledné vyjadřování.³⁰ V rámci rozvoje potřebných znalostí a dovedností se uplatňují a prohlubují obecné intelektové dovednosti žáků, například srovnávat různé jevy, zjišťovat v čem se shodují a v čem se odlišují, třídít je do skupin dle určitých hledisek a dospět tak k zobecnění. V tomto komponentu se český jazyk stává předmětem poznání, nikoliv pouze nástrojem poznání.

³⁰ MŠMT – 2017.

V literární výchově získávají žáci prostřednictvím četby znalosti o základních literárních druzích a učí se vnímat jejich typické znaky, najít umělecké záměry autora a tvořit vlastní názory o přečteném díle. Žáci postupně dosahují základních čtenářských návyků a schopností a rozvíjejí je. Žáci jsou schopni tvořivé recepce textu, interpretace i produkce literárního textu. Poznatky a prožitky, kterých žáci dosahují, mohou mít pozitivní vliv na jejich postoje, životní a hodnotové orientace a obohatit tak jejich život.

Prostřednictvím dramatické výchovy, která je zařazena v RVP ZV jako doplňující vzdělávací obor, se může vhodně rozvíjet verbální i neverbální komunikace.

2.5.7 Cílové zaměření vzdělávací oblasti český jazyk a komunikace

Vzdělávání ve vzdělávací oblasti Jazyk a jazyková komunikace směřuje žáka k vytváření a rozvíjení klíčových kompetencí pomocí vedení žáka:

- K pochopení jazyka jako nositele historického a kulturního vývoje národa a také důležitého činitele, který sjednocuje národní společenství.
- K pochopení jazyka jako nástroje, který je důležitý pro celoživotní vzdělávání.
- K rozvíjení pozitivního vztahu k mateřskému jazyku a jeho chápání, které je zdrojem pro rozvoj osobního i kulturního bohatství.
- K respektování kulturní rozmanitosti a rozvíjení pozitivního vztahu k mnohojazyčnosti.
- K vnímání a postupnému osvojení jazyka jako prostředku, který je důležitý pro získávání a předávání informací, k vyjádření potřeb a prožitků žáka a ke sdělování jeho názorů.
- K zvládnutí pravidel mezilidské komunikace daného kulturního prostředí a rozvíjení kladného vztahu k jazyku v rámci mezikulturní komunikace.³¹

³¹ MŠMT – 2017.

- K samostatnému získávání informací z různých zdrojů a k zvládnutí práce s literárními a jazykovými prameny nebo s texty různého zaměření.
- Ke kultivovanému projevu, který má sloužit jako prostředek prosazení sebe sama, a získávání sebedůvěry při vystupování na veřejnosti.
- K individuálnímu prožívání slovesného uměleckého díla, ke sdílení čtenářských zážitků, k rozvíjení kladného vztahu k literatuře i k dalším druhům umění, které jsou založeny na uměleckém textu, a k rozvíjení emocionálního a estetického vnímání.³²

3. Didaktika

3.1. Didaktika jako vědní disciplína

Didaktika je pedagogická vědní disciplína, která zkoumá vyučování a učení. Průcha dělí didaktiku na **obecnou didaktiku** a **speciální didaktiky**. Speciální didaktiky dále rozděluje na předmětové didaktiky, oborové didaktiky a didaktiky druhů a stupňů škol.³³

3.2. Didaktika českého jazyka

Didaktiku českého jazyka lze chápat jako pedagogickou vědní disciplínu zabývající se výchovou a vzděláváním v českém jazyce.

Didaktika českého jazyka zkoumá a hledá řešení konkrétních problémů, které souvisejí s výukou českého jazyka, a současně také využívá dalších vědních oborů, hlavně lingvistiky. Využívá závěrů obecné jazykovědy i bohemistiky, ze kterých je vybudována struktura obsahových prvků učiva o českém jazyce. Didaktika českého jazyka využívá také poznatků z jiných věd.³⁴ Z psycholingvistiky, sociolingvistiky, neurolingvistiky, pedagogické psychologie, vývojové psychologie a mnoha dalších.

³² MŠMT – 2017.

³³ PRŮCHA – 2002.

³⁴ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

3.3. Didaktické principy ve výuce českého jazyka

Princip spojení školy se životem. Každý člen společnosti se dorozumívá se svým okolím díky znalosti jazyka. Znalost jazyka mu pomáhá získávat nové vědomosti, znalosti, informace a aktivně se podílet na dění ve společnosti. Škola má za úkol připravit žáky, aby byli schopní začlenit se do chodu společnosti, to znamená pomoci osvojit si dobře mateřský jazyk, to spočívá v jazykové správnosti a jazykové vytříbenosti.³⁵ Jazyková správnost znamená osvojení spisovné normy a kodifikace v jazykové složce slovníkové a mluvnické, u projevů psaných i ve složce pravopisné, u mluvených projevů i ve složce výslovnosti.³⁶ Současné pojetí výuky českého jazyka nepřeceňuje ovládnutí pravopisné kodifikace, ale také jej nepodceňuje.³⁷ Ve výuce komunikačně slohové složky spočívá vytříbený jazykový projev.

Princip zřetele k věkovým zvláštnostem žáků. Jazykové vyučování i jeho cíle musí být řízeny biologicko-psychologickými zákonitostmi vývoje žáků.³⁸ Řeč dítěte, které vstupuje do školy, není totožná s řečí dospělého člověka, ale je jí velmi podobná³⁹. Sociolingvistické výzkumy předkládají závěry, že na úspěšný rozvoj vyjadřování dítěte má vliv vzdělání rodičů, především matky. Jde hlavně o vývoj řeči a myšlení. Vývoj myšlení probíhá od konkretizace k abstrakci.

V jazykovém vyučování se rozlišují tři etapy, které odpovídají rozumovému vývoji:

1. etapa: 7-11 let – převažuje konkrétní myšlení,
2. etapa: 11-15 let – převažuje formální myšlení,
3. etapa: nad 15 let – rozvíjí se logické myšlení.

Princip všestranné výchovnosti. Úkolem školy je i vychovávat, nejen vzdělávat. Postoje žáků, jejich citová a volní stránka se formulují skrze osvojování poznatků. Nároky na výchovnou práci školy jsou ve všech složkách výchovy (rozumové, estetické, etické, vlastenecké, tělesné a pracovní).⁴⁰ Výchova je uskutečňována ve všech učebních předmětech.

³⁵ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

³⁶ BRABCOVÁ – 1990.

³⁷ BRABCOVÁ – 1990.

³⁸ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

³⁹ BRABCOVÁ – 1990.

⁴⁰ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

Výuka českého jazyka se výrazně podílí na výchově rozumové, estetické a etické.

V rámci rozumového myšlení je rozvíjeno abstraktní i racionální myšlení, intelektové schopnosti žáků (užíváním vhodných myšlenkových postupů a logických operací).

Z pohledu etické výchovy je výuka mateřského jazyka důležitá v tom, že žáci získávají možnost uvědomit si úlohu jazyka v životě národa. Učitelé se v žácích snaží vytvářet pocit odpovědnosti při volbě a užívání jazykových prostředků, také se snaží v žácích vyvolat uvědomění si, že je nutné dbát na kultivované a spisovné vyjadřování.

Z pohledu estetické výchovy je výuka českého jazyka prostředek seznámení žáků s estetickou funkcí textů, která spočívá ve výstižnosti, výraznosti nebo účinnosti použitých jazykových prostředků daných textů. Žáci se učí chápat hodnotu jazykového projevu a vnímat uměleckou tvorbu z tohoto pohledu.

Princip integrity jazykového vyučování. Princip představuje spojení výuky jazyka a slohu v jeden celek. Komunikativní funkce jazyka je funkcí základní a proto je nutné klást ji ve výuce na první místo. Znamená to, že žáci se učí ovládat aktivně spisovný jazyk v mluvené i psané podobě, z hlediska jazykové správnosti i z hlediska užití jazykových prostředků. Při jejich volbě je nutné zohlednit cíl a zaměření jazykových projevů. Žáci musí poznávat stylistickou platnost různých jazykových prostředků, se kterými jsou seznamovány při výuce mluvnice. Proto nelze pečovat o rozvoj vyjadřovacích schopností žáků pouze v izolovaných hodinách slohového výcviku.

Princip uvědomělosti a lingvistického přístupu. Ke správnému užití probíraných jevů v praxi, je nutno tyto jevy správně pochopit. Od samého počátku vzdělávání je nutno vést žáky k tomu, aby si uvědomili rozdíl mezi jazykovou skutečností a objektivní skutečností. Např. platí, že rod je vlastností slova ne substance, kterou označuje. Kategorie rodu a životnosti je gramatickou záležitostí, která se projevuje odlišnostmi v koncovkách.⁴¹ Bez tohoto pochopní nebudou žáci schopni pochopit proč dobytek je rodu

⁴¹ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

mužského neživotného, sněhulák rodu mužského životného a děti ženského rodu.

Princip přiměřené náročnosti. Přiměřenost obsahu jazykového vyučování je rozdělena na kvantitativní a kvalitativní. Kvantitativní spočívá v přiměřenosti množství obsahu učiva, které je žákům předkládáno. Kvalitativní spočívá ve shodě učiva a intelektu žáků. Oba tyto problémy se řeší vhodnou eliminací učiva nebo přesunutím učiva do vyšších ročníků.⁴² (např. žáci jsou seznámeni s existencí všech slovních druhů, ale podrobněji zkoumají pouze snáze rozpoznatelné slovní druhy a určují jen omezené množství mluvnických kategorií, se zbylými slovními druhy a mluvnickými kategoriemi žáci pracují až v dalších ročnících).⁴³

Princip strukturního uspořádání učiva. Jazykové vyučování nelze stavět na poznávání jednotlivých izolovaných jazykových prvků, protože jazyk je systém, proto jsou jazykové prvky spjaty vzájemnými vztahy. Cílem poznání jsou základní jazykové jevy, vztahy mezi nimi a jejich pochopení v systému.⁴⁴ V rámci strukturního přístupu jsou žáci nejprve seznamováni s obecnějšími vztahy, které jsou schopni intelektově zvládnout. Na obecné cíle je navázáno dalšími cíli s ohledem na jejich vzájemné vztahy a souvislosti.

Princip názornosti. Tento princip spočívá v podpoře abstraktních představ o jevech a dějích pomocí obrazového nebo jiného neverbálního prostředku prezentace učiva, tak aby žáci mohli získat správný názor. Názor může být zprostředkovaný pomocí grafů, značek, symbolů nebo názorných učebních pomůcek.⁴⁵ Uplatnění zásady podporuje jednotu poznávání empirického (zkušenostního) a logického (intelektuálního) a má dobré výsledky při osvojování znalostí, kde se znázorňuje hlavně vnitřní struktura jazykového jevu. Tento prostředek (nástroj pomocí, kterého žák snáze pochopí abstraktní jazykový jev) se nesmí stát vlastním cílem práce.⁴⁶

⁴² METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

⁴³ BRABCOVÁ – 1990.

⁴⁴ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

⁴⁵ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

⁴⁶ BRABCOVÁ – 1990.

Princip aktivnosti. Uplatnění tohoto principu spočívá v tom, že žák není považován výhradně za objekt vzdělávání (je učen), ale je cíleně začleněn do procesu poznávání jazyka a aktivním subjektem vzdělávání (aktivně se učí). Žádný pojem ani žádné uvědomění není vytvořen bez aktivity žáka. Nutnou součástí realizace principu aktivnosti v jazykovém vyučování je změna metod vyučování a jejich střídání. Tím je vyvolán zájem žáků o vyučování a je posilována jejich motivace k učení.

Princip komplexnosti. Tento princip didaktici považují za jeden z nejdůležitějších didaktických principů výuky českého jazyka. Princip komplexnosti je chápán jako skloubení všech složek předmětu český jazyk a literatura v koncepci aktuálně platného školského kurikula, kterým je rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání. RVP ZV vymezuje složky: jazyková výchova, komunikační a slohová výchova a literární výchova. **J. Svobodová** ve své publikaci Jazyková specifikace školské komunikace a výuka mateřštiny, chápe přínos propojení jednotlivých složek předmětu v jedné vyučovací jednotce v tom, že je zvýšena pozornost žáků díky přitažlivosti obsahu i formy. Pokládá za žádoucí využívat různé literární texty při výuce mluvnice a pravopisu. Je potřeba zabránit využívání textů cíleně vytvořených pouze pro výuku gramatiky a ortografie, které mohou být nepodnětné a nudné. Literární ukázky zajišťují přirozené propojení literární výchovy s jazykovou. Integrovaný prvek zajistí komunikační a slohová výuka, která umožní plynulou návaznost. Komunikace prostupuje celou výuku. Náplní jazykové výchovy je seznamovat žáky s mateřským jazykem a smyslem jazykové výchovy je používat spisovnou češtinu, domlouvat se spisovným jazykovým kódem mateřského jazyka. Spisovný jazykový kód nemá význam jako konstrukt, ale získá smysl aplikováním pravidel, paradigmat v komunikátu, textu, v řeči.

Komunikační princip také patří mezi jeden z aktuálně nejdůležitějších principů, které jsou vyžadovány při výuce českého jazyka. Komunikační princip (komunikace, komunikační výchova) je pojítkem mezi jazykovou, literární a slohovou výchovou.⁴⁷ Komunikační výchova je přínosem pro další život žáka tím, že mu pomůže, aby jeho začlenění do

⁴⁷ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

lidské společnosti bylo co nejméně problematické. Komunikační přístup lze považovat za nástroj, který umožňuje uplatnění komplexního principu ve výuce češtiny.⁴⁸

3.4. Postavení češtiny v soustavě vyučovacích předmětů

Zvládnutí ostatních vyučovacích předmětů je do značné míry podřízeno osvojení si vyučovacího předmětu český jazyk. Z toho důvodu má vyučovací předmět český jazyk primární postavení mezi ostatními vyučovacími předměty. V tomto vzdělávacím předmětu se uplatňuje řada mezipředmětových vztahů. Vztahy mají dvojí směr.

- a) **Ostatní předměty závisí na pochopení a výsledcích vyučování mateřskému jazyku.** Tento směr se uplatňuje například při výuce cizích jazyků. Žáci se seznámí s určitým mluvnickým jevem nebo termínem a poté s ním pracují ve výuce cizího jazyka. Jedná se o směr výuky mateřského jazyka ke všem ostatním předmětům. Úspěch ve všech ostatních předmětech ovlivňuje úroveň vyjadřovacích schopností žáka.

- b) **Ostatní vyučovací předměty pomáhají předmětu český jazyk rozvíjet kultivovaný spisovný jazyk.** Bez podpory ostatních vyučovacích předmětů a mimoškolních vlivů nemůže sám vyučovací předmět český jazyk plně splnit tuto úlohu. Všechny vyučovací předměty jsou na sobě navzájem závislé a společně usilují o rozvoj myšlení, o rozvoj jiných psychických procesů a o vytváření jiných vlastností, které jsou žádoucí a tvoří komplex perspektivní harmonicky rozvinuté osobnosti.⁴⁹

⁴⁸ METELKOVÁ SVOBODOVÁ – 2013.

⁴⁹ ČECHOVÁ, STYBLÍK, – 1989.

5. Učebnice

Na učebnici lze nahlížet z různých funkčních hledisek. Vymezení pojmu učebnice je závislé na funkčním hledisku, ve kterém na ni nahlížíme. Učebnice je chápána jako edukační konstrukt⁵⁰ (ve smyslu komunikátu, který plní nějakou edukační funkci a je zkonstruovaný pro specifické účely edukace)⁵¹ a může být zapojena nejméně do tří systémů: kurikulární projekty, didaktické prostředky, didaktické texty⁵².

5.1. Učebnice jako kurikulární projekt

Učebnice jako **kurikulární projekt** vymezuje obsahy kurikula, které mají být podle představ tvůrců kurikula prezentovány vzdělávajícím se subjektům. Proto jsou učebnice vázány na ideologické a politické principy jednotlivých zemí. Někteří zahraniční autoři považují učebnice za nástroj „národní propagandy“. Obzvláště patrné je to v učebnicích, jejichž obsah se týká ekonomických, právních a politických záležitostí. Obvykle v učebnicích zeměpisu, dějepisu, ekonomie, literatury, občanské výchovy, vlastivědy aj.

Učebnice je součástí systému kurikulárních projektů, které v České republice mají podobu závazných dokumentů a jsou vytvářeny na úrovni státní a školní. Obě úrovně kurikulárních projektů předpokládají a podmiňují existenci učebnic. Obsahy učebnic musí korespondovat s obsahy, které jsou stanoveny závaznými kurikulárními dokumenty.⁵³

⁵⁰ PRŮCHA – 1998.

⁵¹ PRŮCHA – 2002.

⁵² PRŮCHA – 1998.

⁵³ PRŮCHA – 2002.

5.2. Učebnice jako didaktický prostředek

V pedagogické teorii jsou učebnice považovány za součást didaktických prostředků. Patří mezi jeden druh didaktických prostředků. **Didaktické prostředky** lze vymezit jako všechno, co vede k uskutečnění výchovně vzdělávacích cílů. Didaktické prostředky se rozdělují na nemateriální mezi, které patří například vyučovací metody a na materiální, které se souhrnně nazývají termínem učební (vyučovací) prostředky. Ty lze rozdělit na osm druhů učebních pomůcek. Například na přístroje, modely, obrazy a projekce. Za jeden druh se považují také literární pomůcky mezi, které patří učebnice, atlasy, příručky a jiné texty.

5.3. Učebnice jako didaktický text

Ve školní výuce se využívá celá řada různých textů. V české terminologii se nazývají knižní učební pomůcka, učební text nebo školní kniha. Učebnice je jedna ze součástí různorodého souboru školních didaktických textů. Termín školní didaktický text označuje texty, které jsou speciálně vytvořeny pro účely učení a vyučování. Mezi textové materiály patří kromě učebnic další didaktické prostředky, jakými jsou metodické a jazykové příručky.

5.4. Základní funkce učebnice

Průcha vyděluje tři základní funkce učebnice:

- a) **prezentace učiva:** v první řadě je učebnice souborem informací, které musí předkládat uživatelům různými formami (verbální, obrazovou, kombinovanou);
- b) **řízení učení a vyučování:** současně je učebnice didaktickým prostředkem, který řídí žákovo učení i učitelovo vyučování.⁵⁴
- c) **funkce organizační (orientační):** uživatel je informován učebnicí o způsobech svého využívání.

⁵⁴ PRŮCHA – 2002.

Na základě těchto funkcí se vyhodnocuje didaktická vybavenost učebnic.⁵⁵

5.5. Učebnice českého jazyka

Obecně didaktické, oborově didaktické a lingvistické požadavky jsou kladeny na učebnice českého jazyka. Nekvalitně zpracovaná učebnice nemůže učiteli poskytnout dostatečné zázemí pro výuku, avšak pedagog může učebnici vhodně doplnit.

Žák si pomocí učebnic upevňuje vztah ke knihám, které by měl začít chápat jako zdroj důležitých informací.

V učebnici by měl být uplatňován systémový přístup. To znamená, že komponenty slohové a komunikační výchovy a jazykové výchovy by měly být propojeny, a rozvíjet tak komunikační kompetence žáka.

Ve výuce českého jazyka a literatury se používají dva druhy učebnic:

- a) učebnice jazyka, která spojuje komunikační a slohovou výchovu s jazykovou výchovou.
- b) čítanka, která se používá pro potřeby literární výchovy.

Jazykové učebnice i čítanky mohou být doplněné o pracovní sešit a metodickou příručku pro učitele.⁵⁶

⁵⁵ PRŮCHA – 2002.

⁵⁶ METELKOVÁ SVOBODOVÁ –2013.

Praktická část

V teoretické části práce jsou mezipředmětové vztahy rozděleny na mezipředmětové vazby (horizontální) a na vnitropředmětové vazby (vertikální), které jsou didaktickou modifikací mezioborových vztahů a vnitrooborových vztahů.

Vnitropředmětové vztahy jsou vztahy komponentů: komunikační a slohová výchova, jazyková výchova a literární výchova.

Mezipředmětové vztahy jsou vztahy mezi vzdělávacím oborem český jazyk a literatura a ostatními vzdělávacími obory.

Učebnice českého jazyka se dělí na jazykové učebnice a na čítanky, oba typy učebnic mohou být doplněny o pracovní sešit nebo metodickou příručku pro učitele.

1. Definice předmětu analýzy – definice mezipředmětových vztahů

Definice mezipředmětových vztahů podle pedagogického slovníku: „*vazby mezi jednotlivými vyučovacími předměty přesahující předmětový rámec, podporující pochopení souvislostí dílčích obsahů, prostředek integrace obsahu.*”⁵⁷

Je nutné uvědomit si rozdělení mezipředmětových vztahů na vnitropředmětové vazby (vertikální) a mezipředmětové vazby (horizontální).

Vnitropředmětové vazby (vertikální) se týkají integrace všech složek předmětu český jazyk a literatura. Tyto vazby mají motivační a praktický charakter.

Mezipředmětové vazby (horizontální) pomáhají žáky upozornit na souvislosti s dalšími skutečnostmi, událostmi či jevy mimo vzdělávací obor český jazyk a literatura.

⁵⁷ PRŮCHA, WALTEROVÁ, MAREŠ – 2009.

Analýzou byly nalezeny také vztahy s průřezovými tématy. V RVP ZV se o průřezových tématech píše toto: *“Průřezová témata reprezentují v RVP ZV okruhy aktuálních problémů současného světa a stávají se významnou a nedílnou součástí základního vzdělávání. Jsou důležitým formativním prvkem základního vzdělávání, vytvářejí příležitosti pro individuální uplatnění žáků i pro jejich vzájemnou spolupráci a pomáhají rozvíjet osobnost žáka především v oblasti postojů a hodnot”*.⁵⁸

2. Učebnicová řada Český jazyk nová generace

Učebnicová řada **Český jazyk nová generace** obsahuje učebnici, metodickou příručku pro učitele a dva hybridní pracovní sešity s kódy, pomocí kterých si lze procvičovat a upevňovat učivo na portálu www.skolasnahledem.cz.

Učebnicová řada **Čítanka a literatura nová generace** obsahuje učebnici, metodickou příručku pro učitele a CD. Všechny komponenty učebnicové řady jsou vydány pro 6., 7., 8., 9. ročník základní školy a odpovídající ročníky víceletého gymnázia. První vydání učebnicových řad byla uvedena na trh mezi lety 2012 až 2018.

Učebnicové řady nová generace navazují na předchozí učebnicové řady vycházející od roku 2003.

Obě dvě učebnicové řady byly vydány Plzni nakladatelstvím Fraus.

S ohledem na velký obsahový rozsah učebnic bylo vyhledávání mezipředmětových vztahů uskutečněno pouze v komponentech učebnicové řady Český jazyk pro 6. ročník základní školy a odpovídající ročník víceletého gymnázia.

Doložka MŠMT byla přidělena učebnici a pracovnímu sešitu 20. července 2018 s dobou platnosti 6 let a pracovnímu sešitu s nadhledem 27. ledna 2020.

⁵⁸ MŠMT – 2017.

Učebnice je tematicky uspořádaná, oddíl komunikace a sloh je zpracován samostatně. Učebnice obsahuje prvky vnější a vnitřní integrace učiva s ostatními složkami předmětu český jazyk a literatura i s ostatními vyučovacími předměty. Jednotlivé strany učebnice jsou vždy rozděleny na hlavní text a lištu. Hlavní text obsahuje základní informace, cvičení různých typů, výkladové pasáže, práci s textem a úkoly na porozumění textu.

Blok hledání souvislostí je zařazen za každým tematickým celkem. Blok obsahuje prvky vnější integrace s ostatními vyučovacími předměty. Blok pomáhá posilovat hledání a nalézání vztahů mezi jednotlivými předměty a má sloužit jako nástroj zapamatování si poznatku v kontextu. Tematické zaměření rozvíjí kompetenci občanskou, sociální a personální. Tématy jsou environmentalistika, problémy šikany, historie a mezilidské vztahy.

V učebnici je využívána práce s ilustrací i fotografií.

Oproti předešlé řadě učebnic českého jazyka pro 6. ročník ZŠ a odpovídající ročníky VG je učebnice nové generace upravena v oddílu komunikace a sloh. V oddílu je nahrazeno psaní telegramu psáním e-mailu a SMS.

Pracovní sešit 2v1 rozšiřuje možnosti dalšího procvičování a upevnování učiva, obsahuje další úkoly a cvičení různých typů. Dále obsahuje barevný přehled učiva pro 6. ročník, který lze vyjmout.

Struktura pracovního sešitu je ve shodě s učebnicí. (Analýze byl podroben pracovní sešit bez kódů vydaný v roce 2012.)

Pracovní sešit s nadhledem obsahuje kódy, prostřednictvím kterých žák může ke každému tématu vypracovat online cvičení a souhrnné testy. Výhodou pracovního sešitu s nadhledem je okamžitá zpětná vazba.

2.1. Kvalitativní analýza

Charakteristika mezipředmětových vztahů a přesahů do průřezových témat.

a) učebnice:

Nejvýraznější složkou vzdělávacího oboru Český jazyk je v učebnici jazyková výchova.

jazyková část:

vnitropředmětové vazby:

Literární výchova proniká do jazykové výchovy skrze literární texty známých autorů. Jazyková výchova využívá literární texty k nalezení, určení a procvičení jazykových jevů. Literární text se stává prostředkem výuky jazykové výchovy. Druhem literárních úryvků je próza i poezie. V kontextu literárních ukázek nebo zmínění jmen spisovatelů v textu jsou žáci dotazováni na další literární díla zmíněných autorů či na život spisovatelů.

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Citát M. Twaina	7	▪ Vyjmenovat autorova literární díla
Báseň J. Žáčka Kolik má Praha věží	9	▪ Vyjmenovat další autorova literární díla▪ Vyhledat v básni všechna podstatná jména.▪ Zjistit, jsou-li v textu zastoupeny všechny slovní druhy
Úryvek z knihy Harry Potter a kámen mudrců J. K. Rowlingové	10	▪ Doplnit text vhodnými slovními druhy, které jsou označeny číslicí a určení slovních druhů u podtržených slov
Báseň J. Žáčka Povídačka o cestě	12	▪ Určit u podstatných jmen pád a vzor▪ Vymyslet dalších slov, které existují v kladném významu a pomocí předpony ne- vytvoří slovo v záporném významu
Úryvek ze Starých řeckých bájí a pověstí E. Petišky.	20	▪ Doplnit správné tvary podstatných jmen a určit jejich mluvnické kategorie▪ Vysvětlit pojmy báje a pověst▪ Vyjmenovat další řecké báje

Text podle knihy J. Foglara Záhada hlavolamu	27	▪ Vypsat vlastní podstatná jména a určit jejich vzory ▪ Vyjmenovat další literární díla J. Foglara.
Báseň F. Hrubína Listopad	32	▪ Vypsat podstatná jména z textu a vytvořit přídavná jména, která se kním hodí ▪ Přemýšlet o dalších básních, které jsou pojmenované podle měsíců v roce.
Otázka: Se kterou literární osobností je spojena Česká Skalice a Babiččino údolí v Ratibořicích?	34	▪ Odpovědět na otázku ▪ Najít další díla autora ve Slovníku českých spisovatelů nebo v jiném zdroji
Otázky: Kdo byl Robinson? Znáte název a autora knihy?	41	▪ Charakterizovat literární postavu ▪ Zjistit název knihy, ve které je Robinson hlavní postavou, a jmenovat autora knihy
Úryvek z knihy Žofka M. Macourka	43	▪ Poznat autora knihy ▪ Zjistit ilustrátora knihy. Povědět o jiné přečtené knize od tohoto autora
Báseň z knihy Písmenka P. Řezníčkové	45	▪ Opravit chyby
Zmínění jména K. Čapka v textu určeném k procvičování spojování vět pomocí vztažných zájmen	47	▪ Vyjmenovat díla K. Čapka ▪ Poslechnout si audio ukázkou ▪ Do příští hodiny zjistit základní údaje o životě K. Čapka
Úryvek z knihy Pan Tau a tisíc zázraků O. Hofmana	48	▪ Vyhledat tvary jmen a určit jejich mluvnické kategorie ▪ Vyhledat v textu tvary zájmen a určit jejich druh, základní tvar a mluvnické kategorie ▪ Podtrhnout přídavná jména tvrdá a měkká
Úryvek z knihy Škola je když... I. Samce	51	▪ Určit počet vět a souvětí ▪ Ve všech větách vyhledat podmět

		a přísudek ▪ Zařadit vyznačení slova ke slovním druhům a u ohebných slovních druhů určit gramatické kategorie ▪ Vyhledat v textu zájmena a určit jejich druh ▪ Nahradit synonymum slovo planeta
Úryvek z knihy Sport a hry O. Dudka	52	Nalézt v textu číslovky, určit jejich druh a rozlišit je na určité a neurčité
Báseň Já mám tetu, ty máš tetu J. Žáčka	53	▪ Vypsát číslovky a určit jejich druh ▪ Podtrhnout zájmena a určit jejich druh ▪ Určit mluvnické významy slov k světu, ze zlata, mají se ▪ Uvést synonymum ke slovu plést ▪ Napsat tři příbuzná slova ke slovu srdce ▪ Nahradit tvar jednu vhodným přídavným jménem ▪ Vyjmenovat další rčení, která obsahují slovo srdce
Úryvek z knihy Nekonečný příběh M. Endeho	56	▪ Vyhledat v textu slovesné tvary ▪ Pojmenovat název knihy, ze které pochází ukázka ▪ Pojmenovat zemi, která je v ohrožení
Úryvek z knihy Dobré a ještě lepší jitro F. Nepila	58	▪ Vypsát z textu slovesa a určit jejich mluvnické významy ▪ V první větě určit slovní druhy ▪ Z první věty vypsát podstatná jména a určit jejich druh. Najít v textu zájmena a určit jejich druh ▪ Najít v textu číslovku a určit její druh ▪ Nahradit slovesa vypravovala, narazil, stoupnu si synonymy hodícími se do textu ▪ Napsat tři slova příbuzná ke slovu přecházení ▪ Vysvětlit význam spojení: nekladla mi na srdce, kdybych na nějakého přece jenom narazil, vylezu na metr dříví
Úryvek z knihy Hobit aneb cesta tam a zase zpět J. R. R. Tolkiena	66	▪ Určit název knihy vysvětlit na základě čeho došlo k určení názvu ▪ Pojmenovat autora knihy a vyjmenovat další jeho díla ▪ V poslední větě určit slovní druhy ▪ U vyznačených slov určit mluvnické kategorie ▪ V prvním souvětí určit základní

		skladební dvojice a počet vět Najít vhodná synonyma ke slovům: vystoupilo, společnost, krátit stíny, o polednách, napřed
Hádanka J. Žáčka	68	Určit základní větné členy
Úryvek z povídky Divá Bára B. Němcové	76	Určit rozvíjející větné členy Určit název povídky Vyjmenovat další díla B. Němcové
Úryvek z povídky Pan učitel B. Němcové	77	Podtrhnout základní skladební dvojice. Určit slovní druhy Určit větné členy zvýrazněných slov
Úryvek z knihy Pražské legendy F. Langera	85	Určit základní skladební dvojice Určit počet vět v souvětí
Bajka Červotoč a beran V. Zahradníka	85	Spojit věty v souvětí užitím vhodných spojovacích výrazů nebo čárkou
Otázka: Jak se nazývají krátké příběhy, ve kterých vystupují zvířata a v nichž je na závěr poučení?	85	Odpovědět na otázku
Básně Šnek a Včela J. Žáčka	86	Určit hlavní a vedlejší věty
Úryvek z knihy Pražské legendy F. Langra	88	Podtrhnout základní skladební dvojice a nakreslit graf souvětí
Úryvek z knihy Eliáš a babička z vajíčka I. Procházkové	91	Doplnit interpunkci
Úryvek z knihy Pražské legendy F. Langera	91	Doplnit interpunkci
Úryvek z knihy Kameník krále Vladislava J. Janusové	93	Vyhledat v prvních třech větných celcích textu samohlásky Vypsát pět slov, ve kterých se nachází dlouhá samohláska
Úryvek z knihy Povídala ježčí máma R. Morice	97	Graficky znázornit první souvětí V poslední větě určit slovní druhy Určit větné členy u slov: po světě, čistokrevná, boudu Vypsát zájmena a určit jejich druh. Určit mluvnické kategorie u slov: pod jabloní, chodil Vytvořit 1. a 2. stupeň přídavného

		jména nejraději Najít další stupňovaná přídavná jména a vytvořit zbylé tvary stupňování
Úryvek z knihy Chvála české řeči J. Janáčkové a kolektivu, citát K. Čapka	98	Přečíst citát se správným přízvukem
Úryvek z knihy Chata v jezerní kotlině J. Foglara	100	Přečíst text se správnou melodií
Báseň Cesta k nám J. Skácela	101	Určit slovní druhy a zjistit, které slovní druhy se opakují nejčastěji Vyhledat předložky ve spojení s podstatnými jmény a určit jejich pády Určit mluvnické kategorie slov: nad splavem, plave Najít dva předměty, dvě příslovečná určení a dva přívlastky. Najít dvě slova příbuzná ke slovu tlačit Vysvětlit význam prvního a posledního verše básně

Slohová a komunikační výchova vstupuje do jazykové výchovy vysvětlováním významu různých rčení, přísloví, slov, charakterizováním literárních postav, výpisky z populárně naučného textu, vyjadřováním pocitů a názorů a vypravováním zážitků.

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka: Máte každý také nějakého koníčka?	13	Vyprávět o své zálibě
Otázky: Jak a na vás obrazy působí? Jaké pocity vyjadřují?	14	Odpovědět na otázky, prohlubovat vyjadřovací schopnosti
Dvojice slov a slovních spojení. (Jedno je jméno obecné a druhé vlastní.)	18	Rozlišit význam pomocí tvoření vět s těmito slovy

Otázka: Který(é) evropský(é) stát(y) jste navštívili?	19	▪ Vyprávět o navštíveném evropském státu
Otázka: Dokážete vysvětlit význam rčení „nosit sovy do Athén“?	22	▪ Vysvětlit význam rčení „nosit sovy do Athén“ ▪ Nahradit rčení jiným rčením se stejným významem
Úryvek z knihy Záhada hlavolamu J. Foglara	27	▪ Charakterizovat literární postavy
Zadání: Vysvětlíte slovní spojení rodné město, rodný dům, rodná hrouda, rodný jazyk	29	▪ Rozlišit význam pomocí tvoření vět s těmito slovními spojeními
Otázka: Co je to safari?	35	▪ Vysvětlit význam slova
Jména významných osobností	40	▪ Vyprávět o významných osobnostech
Doplňování zájmen do přísloví	43	▪ Vysvětlit význam přísloví
Otázka: Jak na vás působilo první setkání s mořem?	46	▪ Slovně vyjádřit emoce
Text o labutích	49	▪ Vytvořit výpisky o labuti velké
Rčení s vynechanými zájmeny	51	▪ Doplnit rčení pomocí zájmen. Vymyslet další rčení a vysvětlit jejich význam
Ustálená slovní spojení a rčení	64	▪ Vysvětlit význam ustálených slovních spojení a rčení
Článek o koni Převalského	66	▪ Pracovat s textem, číst s porozuměním
Přísloví s chybějícími přívlasky	72	▪ Doplnit přísloví a vysvětlit jejich význam
Přísloví s chybějícími interpunkčními znaménky.	90	▪ Vysvětlit význam přísloví
Úryvek z knihy Každý den s češtinou J. Králíka a kolektivu	90	▪ Vysvětlit význam slov: zastánce, argumentovat, slovosled
Oddíl o řeči a jazyku z knihy Nauka o českém jazyku V. Šmilauera	102	▪ Vysvětlit pojem komunikace

mezipředmětové vazby:

dějepis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Caesarův citát v textu zaměřeném na určování slovních druhů Otázka: Ve kterém věku žil J. Caesar? Možnosti: pravěk, středověk, starověk	7	▪ Vybrat správnou možnost
Otázky: Víte, co jsou to venuše? Jak se jmenuje nejznámější česká venuše?	18	▪ Odpovědět na otázky
Neúplná tabulka s názvy řeckých bohů a jejich zasvěceními Otázky: Které řeckého boha symbolizuje trojzubec? Které bohyni byl zasvěcen Pantheon?	22	▪ Doplnit tabulku▪ Zodpovědět otázky
Otázky: Ve kterém století proběhla třicetiletá válka? Kdo byl Albrecht z Valdštejna?	26	▪ Zodpovědět otázky
Otázka: Kdo byl mistr Jan Hus?	53	▪ Zodpovědět otázku
Vypsání letopočty	53	▪ Přečíst letopočty obojím způsobem a přiřadit správnou historickou událost
Otázka: Co víte o historickém vývoji Slovenska?	58	▪ Zodpovědět otázku
Popis tiskařského řemesla u knihy Řemesla našich předků M. Janotky a K. Linharta	61	▪ Opravit chyby v textu▪ Seznámit se s místem prvního použití knihtisku na našem území
Text určený k jazykovému rozboru, který popisuje stavbu Národního divadla Otázka: Ve kterém roce bylo otevřeno Národní	62	▪ Zodpovědět otázku

divadlo a jak se jmenovalo první uvedené představení?		
Otázky: Jak se jmenoval první člověk, který letěl do vesmíru? Jak se jmenovala první kosmická loď, která přistála na Měsíci?	62	▪ Zodpovědět otázky
Fotografie historické památky	88	▪ Poznat historickou památku
Článek o dinosauru	92	▪ Utvořit 6. pád množného čísla slova paleontolog a použít ho ve větě ▪ Vyhledat podstatná jména ženského rodu a určit jejich mluvnické kategorie ▪ Vyhledat v Internetové jazykové příručce 1. pád množného čísla podstatného jména dinosaurus a použít ho ve větě ▪ Podtrhnout slovesné přísudky ▪ Vyhledat souvětí

zeměpis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka k vyluštění tajenky: Nejvyšší české pohoří?	14	▪ Zodpovědět otázku
Populárně-naučný text o evropském vodstvu z knihy S malířem kolem světa J. Šubrta a A Vandové Otázky: Do kterých moří odvádějí vodu řeky ČR? Která česká řeka je nejdelší?	17	▪ Vyhledat v textu vlastní jména ▪ Zodpovědět otázky
Politická mapa Evropy	19	▪ Zakreslit pojmy uvedené v úvodním textu ▪ Pojmenovat státy Evropy.
Otázky týkající se pohoří Šumava	29	▪ Zodpovědět nejvyšší horu Šumavy ▪ Vyjmenovat některá jezera, která se v tomto pohoří nacházejí
Zmíněný Mount Everest v textu, který je určený k procvičování stupňování	37	▪ Zodpovědět otázku

přídavných jmen. Otázka: Ve kterém pohoří se Mount Everest nachází?		
Otázky: Které jezero je nejhlubší na světě? Který průliv mezi světadily je nejužší na světě? Které místo je nejsušší na světě?	38	▪ Zodpovědět otázky
Zmíněné Chorvatsko v textu, který slouží k procvičování skloňování zájmen Otázka: Ve které části Evropy leží Chorvatsko?	46	▪ Zodpovědět otázku
Zmíněné Vysoké Tatry v textu, který slouží k procvičování časování sloves Otázka: Ve kterém státě se nachází Vysoké Tatry?	57	▪ Zodpovědět otázku
Otázka: Jaká slovenská města kromě metropole znáte?	58	▪ Zodpovědět otázku
Text o Marsu určený k doplňování -i /-í, -y/-ý Otázky: Jaké jsou další planety Sluneční soustavy? Jaký je rozdíl mezi hvězdou a planetou?	62	▪ Zodpovědět otázky
Zmíněné Labe v textu, ve kterém chybí přísudky Otázky: Na jakém místě v Krkonoších pramení Labe? Kterými velkými městy Labe protéká? Do kterého moře se Labe vlévá?	69	▪ Zodpovědět otázky
Zmíněná Vltava v úryvku z knihy Pražské legendy F. Langra Otázka: Kde Vltava pramení?	85	▪ Zodpovědět otázku ▪ Vyhledat na mapě ČR přítoky Vltavy

přírodopis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Zmíněné drahé kameny v textu, který je zaměřený	26	▪ Zodpovědět otázku ▪ Vyjmenovat tři druhy drahých

na jména krátkí kmenovou samohlásku Otázky: Jaké kameny se nazývají drahé kameny?		kamenů
Fotografie zvířat	35	▪ Pojmenovat zvířata na fotografii a říci, kde žijí
Text o rostlinách z knihy Pestrá příroda Luďka Dobroruky a kolektivu Otázka: Jak se nazývá děj opačný k asimilaci?	42	▪ Najít přídavná jména a určit jejich druh a pád ▪ Utvořit 2. a 3. stupně přídavných jmen ▪ Zodpovědět, od kterého slovního druhu jsou odvozena přídavná jména probíhající a sloužící ▪ Utvořit jmenné tvary přídavných jmen bohatý a skrytý a utvořte s nimi věty ▪ Odůvodnit pravopis slova rostlinný ▪ Zodpovědět otázku. ▪ Najít ve slovníku výraz fotosyntéza
Otázky: Co vše tvoří živou přírodu? Jak dělíme organismy?	42	▪ Zodpovědět otázky
Otázky: Co víte o životě labutí? Kteří jiní ptáci patří mezi vodní ptáky? Které vodní ptáky můžete potka na našem území?	51	▪ Zodpovědět otázky
Text o mořské hvězdici z knihy Zvířata na pobřeží E.-M . Dreyer a A. Wartenau Otázka: Do které skupiny živočichů patří hvězdice mořská?	79	▪ Vyhledat v textu věty jednoduché a potrhnout základní skladební dvojice ▪ Zodpovědět otázku

Otázky: Jak se nazývá schopnost dorůstání částí těla živočichů? Který suchozemský živočich má podobnou vlastnost? Čím si jsou podobné sépie a chobotnice? Čím jsou nejvíce ohroženi mořští živočichové?	83	▪ Zodpovědět otázky ▪ Vyjmenovat další mořské živočichy, se kterými se lze setkat při pobytu u moře
Text o mořském ekosystému	83	▪ Doplnit chybějící hlásky ▪ Znázornit graficky stavbu vět a souvětí ▪ Podtrhnout základní skladební dvojice ▪ Určit druhy slov
Zmíněná pampeliška v textu zaměřeném na určování počtu vět v souvětí a rozlišování vět hlavních a vedlejších Otázka: Jak se jinak říká pampelišce?	86	▪ Zodpovědět otázku
Fotografie hub Otázka: Které další jedovaté muchomůrky znáte?	92	▪ Zjistit, které další houby jsou jedovaté ▪ Vyjmenovat houby, které dobře znáte a sbíráte ▪ Volbou vhodných souvětí popsat houby

výtvarná výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Abstraktní malba Otázka: Čemu se říká abstraktní malířství?	13	▪ Zodpovědět otázku
Abstraktní malby	14	▪ Pokusit se obrázkem vyjádřit radost a smutek
Ilustrace známých ilustrátorů.	45	▪ Pojmenovat autory ilustrací

Otázka: Kdo je to ilustrátor?		▪ Vyjmenovat knihy, které ilustrovali slavní čeští ilustrátoři ▪ Ilustrovat báseň

hudební výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Poslech písně J. Hutky Náměšť	38	▪ Vypsát přídavní jména z písně a určit jejich stupně
Otázka: Znáte některé lidové písně o koních?	61	▪ Zodpovědět otázku ▪ Poslechnout si ukázky ▪ Zazpívat si

občanská výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázky: Co znamená zkratka EU? Kolik má Evropská unie členských států? Co to znamená euro?	19	Zodpovědět otázky

cizí jazyk

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka: Kolik pádů má cizí jazyk, který se učíte? Jak se nazývají ohebné slovní druhy v cizím jazyce, který se učíte?	9	▪ Zodpovědět otázku
Otázka: Jakým písmenem se píše počáteční písmena podstatných jmen v němčině a jak v angličtině?	18	▪ Zodpovědět otázku
Otázka: Jsou některá slova v cizím jazyce, kterému se učíte, stejná jako v češtině?	31	▪ Zodpovědět otázku ▪ Zamyslet se nad původem těchto slov
Fotografie zvířat	35	▪ Nazvat zvířata na fotografiích v cizím jazyce, kterému se učí
Slovní zásoba	65	▪ Odhadnout kolik slov umí v cizím jazyce, kterému se učí

		učí
Otázka: Dokázali byste zařadit jazyk, kterému se učíte, do správné jazykové skupiny?	104	▪ Zodpovědět otázku

matematika

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka: Jak se v matematice jinak vyjádří a?	87	Zodpovědět otázku

fyzika

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka: Jak vzniká bouřka?	74	Zodpovědět otázku

Přesahy do průřezových témat:

zeměvěda

Přesahy do průřezových témat	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Fotografie Prahy. Otázky: Proč se Praze říká stověžatá matka měst? Jak se jmenuje věž na fotografii? Znáte názvy dalších pražských věží? Jak se jmenuje rozhledna ve vašem okolí? Která kostelní věž je v republice nejvyšší?	10	▪ Zodpovědět otázky
Otázka v tajence: Které české město je proslulé výrobou perníku? Otázka: Která další města se proslavila svými potravinářskými výrobky?	14	▪ Zodpovědět otázky
Názvy pražských čtvrtí uvedené v textu, který slouží k určování mluvnických kategorií podstatných jmen čísla podstatných jmen Otázka: Znáte názvy dalších pražských čtvrtí nebo názvy čtvrtí ve vašem městě?	15	▪ Zodpovědět otázku
Fotografie Prahy Otázky: Která řeka protéká Prahou? Kolik obyvatel má ČR? Znáte ve svém okolí nebo najdete na mapě svého regionu zeměpisné názvy, které jsou podstatnými jmény pomnožnými?	16	▪ Zodpovědět otázku
Otázka: Které drahé kameny zdobí Svatováclavskou kapli v katedrále sv. Víta na Pražském hradě?	26	▪ Zodpovědět otázku

etiketa

Přesahy do průřezových témat	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Text z knihy Zásady společenského chování D. Brázdové Otázka: Znáte autora společenského katechismu?	11	▪ Určit mluvnické kategorie u vyznačených podstatných jmen▪ Zodpovědět otázku

etika

Přesahy do průřezových témat	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Slova přátelství, zdvořilost, úcta, respekt Otázky: Která základní pravidla chování byste stanovili mezi spolužáky ve třídě? Co je to šikánování? Setkali jste se někdy s projevy šikany? Jakým způsobem byste šikaně čelili?	12	▪ Vysvětlit význam slov▪ Zodpovědět otázky

enviromentalistika

Přesahy do průřezových témat	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Fotografie NP Šumava Otázky: Co je to národní park? Jaké jsou národní parky v ČR? Víte, jak se v NP chovat?	29	▪ Zodpovědět otázky▪ Napsat několik vět o to, jak může přispět k ochraně přírody▪ Pojmenovat CHKO, NP, přírodní rezervaci v blízkosti bydliště
Otázka: Co je to tzv. Červená kniha?	51	▪ Zodpovědět otázku
Článek o ozonové díře převzatý z webu.	61	▪ Podtrnout základní skladební dvojice
Text o koni Převalského převzatý z webu.	67	▪ Pracovat s textem▪ Číst s porozuměním
Otázka: Co všechno smíme dělat v lese a co dělat nesmíme?	73	▪ Zodpovědět otázku

komunikačně slohová část:

Učebnice je na stranách 108-138 zaměřena **komunikační a slohovou výchovu**. V učebnici proniká do slohové a komunikační výchovy pouze literární výchova.

vnitropředmětové vazby:

Literární výchova vstupuje do komunikační části různými literárními texty, které slouží jako nástroj poznávání slohových postupů a slohových útvarů nebo jako předloha pro tvorbu literárních útvarů.

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek dopisu napsaného K. Čapkem	117	▪ Popsání jazykových prostředků
Báseň Podzim J. Žáčka	124	▪ Napsat osnovu pro popis krajiny podle básně
Báseň Povídačka o kouzelné jedli J. Žáčka	125	▪ Možnost inspirovat se při popisu fantastické nebo pohádkové krajiny.
Úryvek z knihy Dášenska aneb život štěněte K. Čapka	133	▪ Převyprávění stejného příběhu vlastními slovy
Úryvek z knihy Zakopaný pes J. Pokorného	133	▪ Sestavení osnovy uvedeného příběhu
Úryvek z knihy Babička B. Němcové	134	▪ Doplnit osnovu podle textu▪ Určit autora knihy, ze které je úryvek, a její název

mezipředmětové vazby:

dějepis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázky: Kdo vynalezl telefon? Ve kterém století byl vynalezen?	114	▪ Zodpovědět otázky
Otázka: K čemu sloužila pečeť?	118	▪ Zodpovědět otázku
Fotografie historické památky	120	▪ Ukázat na mapě, kde se historická památka nachází
Otázky: Kdo byl Rudolf II., kdy a kde vládl?	129	▪ Zodpovědět otázku▪ Zjistit, kdo to byli caletníci
Text o nástupu Habsburků	129	▪ Vytvořit výpisky formou hesel

na trůn z učebnice Dějepis pro 7. ročník M. Hrocha a kolektivu		i formou vět ▪ Doplnit v textu chybějící letopočet
Podobizna Marie Terezie	130	▪ Pojmenovat vyobrazenou panovnici. Vysvětlit, proč se nazývá osvícenou panovnicí ▪ Vyhledat v odborné literatuře základní informace o jednotlivých habsburských panovnících na českém trůně

zeměpis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Otázka: Ve které části ČR se nachází Kroměříž	109	▪ Zodpovězení otázky
Text o indiánském kmenu Dakotů z Knihy Abeceda národů J. Wolfa	128	▪ Najít na mapě severní Ameriky místa, o kterých se hovoří v textu

přírodopis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Text o parybách z knihy Informatorium pro každého aneb moderní vševěd - příroda kolektivu autorů	128	▪ Vypracovat heslovitou osnovu ▪ Převést každý bod osnovy do vět ▪ Stručně převyprávět článek podle větné osnovy ▪ Napsat stručný výtah

občanská výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Báseň Pokažené posvícení J. Žáčka	135	▪ Připomenout si lidové tradice a zvyky

59

b) pracovní sešit:

jazyková část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Tajenkou je název díla J. Žáčka	9	▪ Vyluštit tajenku
Úryvek z knihy anekdoty pod lavicí V. Richtera	10	▪ Vypsát podstatná jména, rozlišit konkrétní a abstraktní podstatná jména a určit jejich vzory
Úryvek z knihy Gulliverovy cesty J. Swifta	10	▪ Určit mluvnické kategorie podstatných jmen
Báseň Kachna J. Žáčka	19	▪ Určit slovní druhy v textu▪ Vypsát z textu podstatná jména, určit jejich pády a vzory▪ Napsat tři slova příbuzná a tři vhodná přídavná jména ke slovu voda▪ Odůvodnit pravopis slova loví▪ Vypsát rýmující se dvojice slov▪ Rozebrat stavbu slova zahrádka
Báseň Ježek E. Frynty	25	▪ Vyhledat zájmena a určit jejich druh
Úryvek z knihy Tajemství lesa J. Štroblové	27	▪ Vyhledat zájmena a určit jejich druh▪ Vyhledat přídavná jména a určit jejich druh▪ Určit mluvnické kategorie u vyznačených podstatných jmen▪ Z první věty vypsát základní skladební dvojici▪ Doplnit název jedovaté rostliny podle obrázku
Neúplné názvy knih	28	▪ Doplnit názvy knih a přiřadit k nim autory
Úryvek z knihy Robinson Crusoe D. Defoa	29	▪ Vyhledat slovesa a určit mluvnické kategorie
Úryvek z knihy Hrdina Nik E. Štorcha	31	▪ Napsat jako diktát
Úryvek z knihy Návštěvníci O . Hofmana.	32.	▪ Opravit chyby
Báseň Básník J. Žáčka	36	▪ Určit slovní druhy▪ Rozlišit věty jednoduché a souvětí▪ Vypsát základní skladební dvojice

		▪ Určit mluvnické kategorie u slovesa budu lovit ▪ Napsat tři slova příbuzná ke slovesu lovit ▪ Napsat dvě synonyma ke slovesu chytit
Úryvek z pohádky O dvanácti měsíčkách. Otázka: Proč jsou názvy měsíců psány velkým písmenem?	40	▪ Zodpovědět na otázku
Úryvek z knihy Jezevčíkem to začíná J . Suchomela.	42	▪ Napsat jako diktát
Báseň Ohryzaná básnička J. Žáčka	48	▪ Očíslovat věty a určit, jedná-li se věty jednoduché nebo o souvětí ▪ Určit hlavní a vedlejší věty v souvětích ▪ V první sloce určit slovní druhy ▪ Určit větné členy jim, doma, tuze ▪ Určit mluvnické kategorie v bříšku, ohryzaly ▪ Určit druhy zájmen jim, vy, já, to ▪ Napsat synonyma ke slově ohryzaly, z mravů, k snědku

slohová a komunikační výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Podstatná jména obecná a vlastní	12	▪ Vysvětlit jejich slovní význam ▪ Použít je ve větách ▪ Vhodná vybraná jména použít jako součást frazeologismu a vysvětlit jeho význam
Rčení	15	▪ Vysvětlit význam rčení
Dvojice slov lišící se prvním písmenem	16	▪ Vytvořit věty s dvojicemi slov tak, aby byl rozlišen jejich významový rozdíl
Upravený úryvek článku o finanční gramotnosti z internetového zdroje	33	▪ Číst s porozuměním
Úkol č. 7	42	▪ Napsat krátká vypravování skládajících se pouze z jednoduchých vět
Upravený článek o imunitním systému z internetového zdroje	49	▪ Číst s porozuměním

mezipředmětové vazby:

dějepis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Text o prehistorickém světě	14	▪ Doplnit -i /-í, -y/-ý
Úryvek z Encyklopedie historie světa	44	▪ Podtrhnout základní skladební dvojice, určit počet vět a rozlišit věty hlavní a vedlejší

zeměpis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Názvy obcí, řek a pohoří v osmisměrce	12	▪ Najít názvy obcí, řek a pohoří v osmisměrce
Otázka: Znáte názvy některých souhvězdí?	63	▪ Zodpovězení otázky

přírodopis

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z knihy Tajemství lesa J. Štroblové Fotografie vráního oka čtyřlístého	27	▪ Doplnit do textu název jedovaté rostliny
Text o myši domácí z knihy Pestrá příroda L. Dobroruky a kolektivu	44	▪ Vyhledat v SSČ význam slov mutant a farmakologie▪ U podtržených slov určit slovní druhy, u ohebných určit mluvnické kategorie. Ve zvýrazněném souvětí určit větné členy

komunikačně slohová část:

vnitropředmětové vazby:

jazyková výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z knihy Knih se jen tak nezbavíme U. Eccia	56	▪ V prvním souvětí určit větné členy▪ V druhém souvětí určit slovní druhy
Text z knihy Tvořivá hra jako cesta k pochopení literárního díla E. Beránkové	63	▪ Určit slovní druhy u podtržených slo▪ Ve vyznačeném souvětí určit počet vět, rozlišit věty hlavní a vedlejší▪ U slov vyznačených kurzívou určit mluvnické kategorie

literární výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z knihy Devatero pohádek K. Čapka	62	▪ Určit název pohádky▪ Vyjmenovat další pohádky z knihy a vyprávět je
Úryvek z knihy Z Krakonošovy mošny J. Jecha	62	▪ Dovyprávět pohádku. Strovnat s pokračování s textem v čítance
Úryvek z knihy Výběr povídek J. Klapky Jeroma	62	▪ Doplnit název příběhu a dovyprávět příběh
Úryvek z knihy Fimfárum J. Wericha	68	▪ Převyprávět začátek pohádky▪ Určit autora pohádky▪ Vyjmenovat další díla autora

mezipředmětové vztahy:

výtvarná výchova.

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úkol namalovat předmět, který bude hlavní postavou vyprávění nebo jeho	60	▪ Vyprávět příběh, ve kterém bude nějaký předmět hlavní postavou vyprávění nebo jeho

vypravěčem		vypravěčem
Hra: Obrázky tvoří příběh	61	▪ Vyprávět podle obrázku
Kniha s humorným nebo zajímavým vyprávěním	61	▪ Nakreslit obrázkovou osnovu příběhu

60

c) pracovní sešit s nadhledem:

jazyková část:

vnitropředmětové vazby:

Literární výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Tajenkou je název díla J. Žáčka	9	▪ Vyluštit tajenku
Úryvek z knihy Gulliverovy cesty J. Swifta	12	▪ Určit mluvnické kategorie podstatných jmen
Úryvek z knihy anekdoty pod lavicí V. Richtera	12	▪ Vypsat podstatná jména ▪ Rozlišit konkrétní a abstraktní podstatná jména a určit jejich vzory
Báseň Ježek E. Frynty	34	▪ Podtrhnout všechna zájmena ▪ Určit druh a pád zájmen
Úryvek z knihy Robinson Crusoe D. Defoa	41	▪ Vyhledat slovesa a učít mluvnické kategorie
Úryvek z knihy Návštěvníci O. Hofmana	46	▪ Opravit chyby
Báseň Básník J. Žáčka	36	▪ Určit slovní druhy ▪ Rozlišit věty jednoduché a souvětí ▪ Vypsat základní skladební dvojice ▪ Určit mluvnické kategorie u slovesa budu lovit Napsat tři slova příbuzná ke slovesu lovit ▪ Napsat dvě synonyma ke slovesu chytit
Báseň Ohryzaná básnička J. Žáčka	67	▪ Očíslovat věty a určit, jedná-li se věty jednoduché nebo o souvětí ▪ Určit hlavní a vedlejší věty v souvětích ▪ V první sloce určit slovní druhy ▪ Určit větné členy jim, doma, tuze ▪ Určit mluvnické kategorie v bříšku,

		ohryzaly ▪ Určit druhy zájmen jim, vy, já, to ▪ Napsat synonyma ke slovům ohryzaly, z mravů, k snědku
Úryvek z knihy Devatero pohádek K. Čapka	85	▪ Určit název pohádky ▪ Vyjmenovat další pohádky z knihy a vyprávět je
Úryvek z knihy Z Krakonošovy mošny J. Jecha	85	▪ Dovyprávět pohádku. Strovnat s pokračování s textem v čítance
Úryvek z knihy Výběr povídek J. Klapky Jeroma	86	▪ Doplnit název příběhu a dovyprávět příběh

komunikační a slohová část

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Upravený úryvek článku o finanční gramotnosti z internetového zdroje	33	▪ Číst s porozuměním
Upravený článek o imunitním systému z internetového zdroje	69	▪ Číst s porozuměním
Upravený článek o gamblerství z internetového zdroje	76	▪ Číst s porozuměním

mezipředmětové vztahy:

přírodopis.

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z knihy Tajemství lesa J, Štroblové Fotografie vráního oka čtyřlístého	35	▪ Doplnit do textu název jedovaté rostliny
Text o myši domácí z knihy Pestrá příroda L. Dobroruky a kolektivu	61	▪ Vyhledat v SSČ význam slov mutant a farmakologie ▪ U podtržených slov určit slovní druhy, u ohebných určit mluvnické kategorie ▪ Ve zvýrazněném souvětí určit větné členy

Komunikační a slohová část:

jazyková výchova

Doklad vnitropředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z knihy Kniha se jen tak nezbavíme U. Eccia	78	▪ V prvním souvětí určit větné členy▪ V druhém souvětí určit slovní druhy

literární výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Úryvek z písně Bílá velryba L. Vodičky	82	▪ Napsat vyprávění o setkání námořníka s Bílou velrybou▪ Vytvořit heslovitou osnovu

mezipředmětové vazby:

výtvarná výchova

Doklad mezipředmětové vazby	Číslo stránky	Úkol, který má žák splnit
Hra: Obrázky tvoří příběh	61	▪ Vyprávět podle obrázku
Kniha s humorným nebo zajímavým vyprávěním	61	▪ Nakreslit obrázkovou osnovu příběhu

61

2.2. Kvantitativní analýza

Počet mezipředmětových vztahů a přesahů do průřezových témat.

a) učebnice:

jazyková část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova	komunikační slohová výchova
35	19

mezipředmětové vazby:

DĚ	ZE	PŘ	VV	HV	OV	CIZÍ JAZYK	M	FY
12	12	10	3	2	1	6	1	1

vztahy s průřezovými tématy:

zeměvěda	etiketa	etika	enviromentalistika
5	1	1	5

komunikační a slohová část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova
6

mezipředmětové vazby:

DĚ	ZE	PŘ	OV
6	2	1	1

b) pracovní sešit:

jazyková část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova	komunikační a slohová výchova
13	6

mezipředmětové vazby:

DĚ	ZE	PŘ
2	2	2

komunikační a slohová část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova	jazyková výchova
4	2

mezipředmětové vazby:

VV
3

c) pracovní sešit s nadhledem:**jazyková část:**

vnitropředmětové vazby:

literární výchova	komunikační slohová výchova
11	3

mezipředmětové vazby:

PŘ
2

komunikační a slohová část:

vnitropředmětové vazby:

literární výchova	jazyková výchova
1	1

mezipředmětové vazby:

VV
2

2.3.Souhrnné zhodnocení analýzy

V praktické části došlo k zjištění, že většina vnitropředmětových vztahů jsou mezi dvěma složkami vzdělávacího oboru, nikoli mezi všemi třemi složkami. Překvapující je zjištění, že v části věnované komunikační a slohové výchově je uplatněno mizivé množství přesahů do literární výchovy. Literární texty by měly být prostředkem poznání slohové a komunikační výchovy. V jazykové části k tomuto propojení dochází vícekrát. V jazykové části se nachází přesah i do komponentu komunikační a slohová výchova. Přesah do jazykové výchovy v komunikační a slohové části se nachází v malém množství pouze v pracovních sešitech.

Dále bylo zjištěno, že v učebnicových textech se nachází výrazně více přesahů do předmětů dějepis, zeměpis a přírodopis než do předmětů matematika a fyzika. Do předmětu chemie nebyl nalezen žádný přesah. Byla by potřeba provést analýzu učebnic a pracovních sešitů pro 7.,8. a 9. ročník ZŠ a učebnic a pracovních sešitů jiných vydavatelů, aby se zjistilo, jedná-li se o výjimku, nebo předmět český jazyk a literatura nemá vazby na předměty matematika, fyzika a chemie.

K celkovému posouzení obsazování mezipředmětových vztahů do učebnicové řady nové generace by měly být podrobeny anlyze učebnice a pracovní sešity pro další ročníky.

Diskuze

Podstatné pro vypracování práce bylo zjištění, co jsou to mezipředmětové vztahy. Zjištění, že termín neobsahuje pouze vazby mezi vzdělávacím oborem český jazyk a literatura a ostatními vzdělávacími obory. Toto zjištění bylo klíčové pro správnou analýzu.

Přínosem práce pro autorku se stala orientace v kurikulárních a strategických dokumentech vzdělávací politiky a nahlédnutí do jejího vývoje.

Překvapivé bylo zjištění, že J. Průcha ani v jedné citované publikaci zabývající se teorií učebnice nezmiňuje učebnice jako nástroj pro vytváření mezipředmětových vztahů.

V učebnici podrobené analýze bylo objeveno mnoho mezipředmětových vztahů (vnitropředmětových vazeb, mezipředmětových vazeb) a přesahů do průřezových témat. Většina mezipředmětových vztahů je užitá funkčně. U takovýchto mezipředmětových vztahů došlo k propojení obou vztahů (např. jazykové jevy jsou procvičovány prostřednictvím literárního textu).

Některé mezipředmětové vztahy slouží spíše jako zopakování si znalostí z jiných vzdělávacích oborů a nemají přínos primárně pro výuku českého jazyka. Ale to neznamená, že by takovéto mezipředmětové vztahy měly být vypuštěny. Práci s učebnicí řídí učitel a s ohledem na časovou dotaci, tematické zaměření výuky a jiných okolnostech uváží zda využít nebo nevyužít takových mezipředmětových vztahů.

Zjištění, že nejvíce přesahů do předmětů dějepis, zeměpis a přírodopis, není překvapivé. Obsahy, ve kterých se nachází mezipředmětové vazby do těchto předmětů vyobrazují viditelné části přírody a světa kolem nás a popisují historii společnosti a světa.

Závěr

Obsahem teoretické části práce byla definice mezipředmětových vztahů, popsání jejich historie a smysl jejich užití ve výuce a v učebnicích. Popis kurikulárních a strategických dokumentů vzdělávací politiky. Popis aktuálně platného školského kurikula.

V praktické části byly učebnicové texty podrobeny kvantitativní i kvalitativní analýze. Obě analýzy byly porovnány a zjistilo se, že velká část analyzovaných mezipředmětových vztahů je použita funkčně a efektivně.

Práci může být nápomocná učitelům k přípravě výuky. Učitelům jsou v práci předloženy mezipředmětové vztahy a přesahy do průřezových témat v učebnici a pracovních sešitech českého jazyka pro 6. ročník ZŠ a opovídací ročníky VG. Výstupy, které jsou v práci zveřejněny mohou učitelé využít při práci s učebnicovými texty podrobenými analýze. Prostudováním teoretické části získají povědomí o mezipředmětových vztazích, které mohou nacházet v jiných učebnicových řadách a učebnicových textech.

Resumé

Analysis of application of cross-curricular relations in textbook and workbooks of Czech language at 6th class at secondary school. Definition of cross-curricular relations, current curriculum, didactics of Czech language and textbooks. In practise part is characteristic and quantity of cross-curricular relations in textbook and workbooks of Czech language.

Citovaná literatura

1. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: bílá kniha*. Praha: Tauris, 2001. ISBN 80-211-0372-8.
2. *Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání*. [Online] Praha: MŠMT, 2017. [Citace: 7. 2. 2020.] Dostupné z: <http://www.nuv.cz/t/rvp-pro-zakladni-vzdelavani>.
3. *Strategie vzdělávací politiky do roku 2020*. [Online] Praha: MŠMT, 2014. [Citace: 3 8. 2020.] Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-vzdelavaci-politiky-2020-1>.
4. BRABCOVÁ, Radoslava a kolektiv. *Didaktika českého jazyka pro studující oboru učitelství na prvním stupni základní školy*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1990. ISBN 80-04-24251-0.
5. ČECHOVÁ, Marie a STYBLÍK, Vlastimil. *Didaktika češtiny: vysokoškolská učebnice pro studenty studijního oboru 76-12-8 Učitelství všeobecně vzdělávacích předmětů na filozofických a pedagogických fakultách*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1989. Učebnice pro vysoké školy (Státní pedagogické nakladatelství). ISBN 80-04-22439-3.
6. HUDECOVÁ, D. *Mezipředmětové vztahy - malé zamyšlení nad terminologií*. 2004. [Online] [Citace: 20. 1 2020.] Dostupné z: www.msmt.cz/file/9647_1_1/.
7. JANÁS, Josef. *Mezipředmětové vztahy a jejich uplatňování ve fyzice a chemii na základní škole*. Brno: Univerzita J.E. Purkyně, 1985.
8. JIŘÍK, Jan; HEMZÁČKOVÁ, Krista a PEŠKOVÁ, Jana. *Globální metoda čtení*. 2009. [Online] [Citace: 3 4, 2020.] Dostupné z: <http://www.globalni-cteni.cz/clanek/globalni-metoda-cteni/>.
9. KRAUSOVÁ, Zdeňka a kolektiv. *Český jazyk 6: učebnice pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-403-7.
10. KRAUSOVÁ, Zdeňka a kolektiv. *Český jazyk 6: pracovní sešit pro základní školy a víceletá gymnázia*. Plzeň: Fraus, 2012. ISBN 978-80-7238-404-4.
11. KRAUSOVÁ, Zdeňka a kolektiv. *Český jazyk 6: s nadhledem 2v1*. Plzeň: Fraus, 2017. ISBN 978-80-7489-446-6.
12. METELKOVÁ SVOBODOVÁ, Radana. *Čeština v didaktickém zrcátku*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2013. ISBN 978-80-7464-472-6.
13. PLCH, Jaromír. *Mezipředmětové vztahy a specifika výchovně vzdělávacího procesu*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. Učební texty vysokých škol.

14. PODROUŽEK, Ladislav. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. Plzeň: Fraus, 2002. Zkušenosti, nápady, inspirace. ISBN 80-7238-157-1.
15. PRŮCHA, Jan. *Učebnice: teorie a analýzy edukačního média: příručka pro studenty, učitele, autory učebnic a výzkumné pracovníky*. Brno: Paido, 1998. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-85931-49-4.
16. PRŮCHA, Jan. *Moderní pedagogika*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.
17. PRŮCHA, Jan; WALTEROVÁ Eliška a MAREŠ, Jiří. *Pedagogický slovník*. 6., aktualiz. a rozš. vyd. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6.
18. VESELÝ, Arnošt. *Hlavní směry vzdělávací politiky ČR 2030+*. [Online] Praha, 2019. [Citace: 3 2. 2020.].

Dostupné

z:file:///C:/Users/VAFCF2~1/AppData/Local/Temp/brozura_hlavni_smery_6-2.pdf.